

TÁJVÉDELMI KÉZIKÖNYV

TÁJVÉDELMI KÉZIKÖNYV
A 166/1999. (XI. 19.) KORMÁNYRENDELET
GYAKORLATI ALKALMAZÁSÁHOZ

2007

Második, átdolgozott kiadás

Írta:

Csősi Mónika, Duhay Gábor, Kincses Krisztina

Átdolgozta és szerkesztette:

Babus Friderika, Duhay Gábor, Kellner Szilárd, dr. Kiss Gábor

Átdolgozásban közreműködött:

Árgay Zoltán, Brenyó Péter, Büki József, Gasztonyi Éva, Házi Judit, Laczikné Szatmári Csenge,
Sinkóné Póka Mária, Radnai Anna, Selyem Anikó, S. Homonnay Márta, Dr. Szabó Csilla

Szakmai felelős:

Duhay Gábor

Kiadja:

Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium Természet- és Környezetmegőrzési Szakállamtitkárság
Budapest, 2007.

ISBN 978-963-87073-7-6

Grafikai tervezés és nyomdai előkészítés: Line & More Kft.

Nyomdai kivitelezés: Innova-Print Kft.

Tartalomjegyzék

Felhívás	5
Bevezető	6
Tájvédelmi alapfogalmak	7
A táj védelmének általános szempontjai	9
A tájbaillesztés általános szempontjai	12

Az eljárásról általában

Általános előírások	15
A Tvt.-ben meghatározott tájvédelmi hatósági beavatkozások a gyakorlatban	16
Szakhatósági hatáskör	16
Szakhatósági állásfoglalások tartalmi követelményei	18
Általánosan alkalmazható gyakorlati tanácsok	21

Gyakorlati tanácsok a tájvédelmi szakhatósági hatáskörbe tartozó engedélyezési eljárásokhoz

1. Telekalakítás, továbbá építmény, építményrész, épületegyüttes megépítésének, átalakításának, bővítésének, helyreállításának, lebontásának, használatbavételének és fennmaradásának építésügyi hatósági engedélyezési eljárása	22
a) telekalakítási eljárás	22
b) építmények, épületek hatósági engedélyezési eljárása	24
2. Villamos energia termelésével, szállításával és szolgáltatásával kapcsolatos hatósági engedélyezési eljárás	29
a) a nyomvonal kijelölésére irányuló vezetékjogi eljárás	29
b) erőmű (20 MW feletti) létesítése	30
3. Gázszolgáltatási, gázértékesítési hatósági engedélyezési eljárás a gázszolgáltatási berendezések telepítése, megszüntetése esetében	34
4. A termőföld más célú hasznosításának hatósági engedélyezési eljárása	38
a) külterületi föld belterületbe vonása	38
b) külterületi föld végleges más célú hasznosítása	39
5. Erdészeti hatósági engedélyezési eljárás	41
a) burkolt erdészeti feltáró út létesítése, bővítése, megszüntetése	41
b) erdőnek, illetve fásításnak minősülő földrészlet igénybevétele	43
ba) az erdőterület mezőgazdasági művelésbe vonása	43
bb) az erdőterület termelésből való kivonása	44
bc) az erdőterület termelésből való időleges kivonása	44
bd) az erdőterület rendeltetésszerű használatát akadályozó igénybevétele	45
6. Bányafelügyeleti hatósági engedélyezési eljárás	46
a) felszíni vagy a felszínre hatással lévő kutatás	46

b) felszíni vagy a felszínre hatással lévő bánya bányatelkének megállapítása, módosítása.	47
c) bánya műszaki üzemi tervének jóváhagyása.	47
d) bánya tájrendezési terv jóváhagyása	48
d) szénhidrogén-szállító és -elosztó vezetékek, illetve tartozékaik építése	51
7. Hírközlési hatósági engedélyezési eljárás a sajátos távközlési építmények létesítése, átalakítása, bontása, megszüntetése eseteiben	52
a) felszíni vezetékek, a vezetékekkel és vezeték nélküli összeköttetésekkel összefüggő – felszíni burkoló, tartó, védő, jelző stb. – műtárgyak	52
b) felszíni tartozékok, tartószerkezetek, oszlopok, kábelszekrények, föld feletti jelzők, védőműtárgyak	53
8. Közlekedési hatósági engedélyezési eljárás	56
a) autópálya, autótút, közút vagy magánút létesítése, megszüntetése.	56
b) közforgalmi és saját használatú vasúti pálya és tartozékainak létesítése, megszüntetése	59
c) repülőtér létesítése, átalakítása, megszüntetése az állami és polgári légi közlekedési hatósági engedélyezési eljárás során.	61
9. Régészeti feltárások, illetve a kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény 63. § (2) bekezdés a) pontjában meghatározott tevékenység engedélyezése	65

Gyakorlati tanácsok a 2005. január 1-től tájvédelmi szakhatósági hatáskörbe nem tartozó, a felügyelőség hatósági hatáskörében végzett eljárásokhoz

1. Vízügyi engedélyezési eljárás.	67
a) Felszíni vízelétesítmény építése, átalakítása, megszüntetése	67
b) vízumunka (állóvíz- és holtág-szabályozás, folyószabályozás, vízfolyásrendezés, területi vízrendezés) végzése	69
2. A környezeti hatásvizsgálati és az egységes környezethasználati engedélyezési eljárásról szóló 314/2005. (XII.25.) Korm. rendelet hatálya alá tartozó eljárások	74

Mellékletek

1. melléklet: A tájvédelmi szakhatósági eljárás során kiemelt oltalommal kezelendő területek és értékek jegyzéke.	77
2. melléklet: Ökológiai és tájképi szempontból kiemelt jelentőségű természetes és természetközeli élőhelyek jegyzéke	79
3. melléklet: Néhány fontosabb inváziós faj jegyzéke	82
4. melléklet: A tájvédelmi szakhatósági közreműködésnek, valamint a rendezési tervek véleményezésének eljárási vázlatai	83

A kézikönyv használatának jogi korlátjai

Az Alkotmánybíróság által hozott 60/1992. (XI. 17.) AB határozat kimondja, hogy a jogalkotásról szóló 1987. évi XI. törvény garanciális szabályainak mellőzésével hozott minisztériumi és egyéb központi szervektől származó, jogi iránymutatást tartalmazó leiratok, körlevelek, útmutatók, iránymutatások, állásfoglalások és egyéb informális jogértelmezések kiadása és az ezekkel való irányítás gyakorlata alkotmányellenes.

Az Alkotmánybíróság határozatával összhangban a hatóságok kizárólag a jogi előírásokban (jogszabály, állami irányítás egyéb eszköze) foglaltaknak megfelelően kötelesek eljárni, a kézikönyv nem keletkeztet kötelezettséget a hatóságok számára, valamint az abban foglaltakra hatósági határozatban hivatkozni nem lehet.

Budapest, 2003. szeptember 12.

Dr. Erdey György
Jogi és Koordinációs Szakállamtitkár

Bevezető

A Tájvédelmi Kézikönyv első kiadása 2004-ben került ki a nyomdából és 2005. év elején jelent meg, vált hozzáférhetővé az érdeklődők számára.

Az első kiadás óta eltelt három év alatt jelentős változások történtek a tájvédelmi, természetvédelmi hatósági-szakhatósági rendszerben. Az elsőfokú tájvédelmi szakhatósági jogkört korábban gyakorló tíz nemzeti park igazgatóságtól e jogkörök – a többi hatósági-szakhatósági jogkörrel együtt – átkerültek a területileg illetékes környezetvédelmi, természetvédelmi és vízügyi felügyelőségekhez. Ezzel a természetvédelmi hatóság a környezetvédelmi és vízügyi hatósággal együtt egy szervezetbe integrálódott. A korábbi, elkülönült tájvédelmi szakhatósági hatáskör is beépült a felügyelőségi rendszerbe, ahol a szakértői szervezeti egységek látják el a feladatkört a belső ügyrendben meghatározott módon. A kézikönyv ezekhez az eljárásokhoz is ad gyakorlati tanácsokat, melyek külön fejezetben, a *„Gyakorlati tanácsok a 2005. január 1-től tájvédelmi szakhatósági hatáskörbe nem tartozó, a felügyelőség hatósági hatáskörében végzett eljárásokhoz”* cím alatt találhatóak.

A nemzeti park igazgatóságok – a felügyelőségek felkérésére – szakértői, ellenőrzési tevékenységeket is ellátnak a (szak)hatósági engedélyezési eljárásokban.

A Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium természetvédelmi szakapparátusa a 2006. évi kormányváltás óta némileg módosult. A korábbi Természetvédelmi Hivatal, mint szervezeti egység megszűnt, és mint Természet- és Környezetmegőrzési Szakállamtitkársággáként működik tovább, szakállamtitkár vezetésével.

A jogszabályi környezetben is történtek változások, amelyek a hatósági, szakhatósági ügyintézés egyszerűsítését, hatékonyabbá tételét kívánták szolgálni.

A Tájvédelmi Kézikönyv első kiadása időközben elfogyott, továbbá a bekövetkezett változások miatt is időszerűvé vált újbóli kiadása. A második kiadás kiemelt hangsúlyt fektet az időközben bekövetkezett szervezeti és jogszabályi változások nyomon követésére, a szabályozások aktualitásának biztosítására. Az első kiadás óta eltelt időszak alatt lefolytatott hatósági, szakhatósági eljárások tapasztalatai szintén beépültek a második kiadásba, elősegítve ezzel is a kézikönyv gyakorlati alkalmazását.

Remélem, hogy aki kézbe veszi a Tájvédelmi Kézikönyvet, könnyebben eligazodik a tájvédelem szakterületén. A potenciális ügyfél megismerheti a tájvédelmi szakhatóság szemléletét, ezen keresztül kiszámíthatóvá válnak számukra a különböző tájátalakításokkal járó engedélyezési tervekre várható hatósági döntések. Ugyanakkor a hatóságok, szakhatóságok szakembereinek is segítséget nyújthat a Kézikönyv a különböző egyedi hatósági ügyek azonos elveken alapuló megítéléséhez, az ügyfelek számára elfogadható, kiszámít-

ható döntések meghozatalához. Végül hasznosan forgathatják a központi közigazgatás, az önkormányzatok döntéshozói, a tervezők, beruházók, fejlesztők is, hiszen a koncepciók, programok, tervek a hatósági engedélyezési eljáráson keresztül valósulhatnak meg.

7

Budapest, 2007. augusztus hó

Duhay Gábor
főosztályvezető-helyettes
Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium
Nemzeti Parki és Tájvédelmi Főosztály

A tájvédelemben használt legfontosabb alapfogalmakat és azok meghatározását a kiadványban említésre kerülő jogszabályok, illetve magyar szabványok alapján ismertetjük, néhány esetben szakmai álláspontunk alapján kiegészítve.

biológiai aktivitásérték: egy adott területen a jellemző növényzetnek a település ökológiai állapotára és az emberek egészségi állapotára kifejtett hatását mutató érték (1997. évi LXXVIII. tv. az épített környezet alakításáról és védelméről)

biológiailag aktív felület: a zöld- és a vízfelület, valamint a termett talaj, amely fiziológiai-biológiai folyamatokkal szabályozott anyag- és energiacsere-t tart fenn környezetével (MSZ 20370:2003)

egyedi tájérték: az adott tájra jellemző természeti érték, képződmény, és az emberi tevékenységgel létrehozott tájalkotó elem, amelynek természeti, történelmi, kultúr-történelmi, tudományos vagy esztétikai szempontból a társadalom számára jelentősége van (MSZ 20381:1999)

Szintezési ősjegy
Nadapnál egy felhagyott
granit kőfejtő udvarán

Fotó: Kiss Gábor

táj: a földfelszín térben lehatárolható, jellegzetes felépítésű és sajátosságú része, a rá jellemző természeti értékekkel és természeti rendszerekkel, valamint az emberi kultúra jellegzetességeivel együtt, ahol kölcsönhatásban található a természeti erők és a mesterséges (ember által létrehozott) környezeti elemek (1996. évi LIII. törvény a természet védelméről)

tájértékelés: a táj természeti és művi (mesterséges) alkotóelemei, elemegyütteseinek ökológiai, ökonómiai és esztétikai jelentőségének meghatározása, minősítése (MSZ 20370:2003)

- 10 **tájjelleg (tájkarakter):** a természetes és a művi (mesterséges) tájalkotó elemek aránya és térbeli elhelyezése (MSZ 20370:2003). A tájalkotó tényezők, valamint a természeti és művi tájelemek eltérő és felismerhető mintázata, amely következetesen jelenik meg egy adott típusú tájban. A karaktert a tájalkotó tényezők, valamint a tájelemek és -elemegyüttesek sajátos kombinációja teremti meg, s azok kölcsönhatása eredményeként alakul ki
- tájpotenciál:** a táj teljesítőképesége, mely kifejezi a tájhasználat lehetséges mértékét, valamint azt, hogy a táj milyen mértékben alkalmas a társadalom sokrétű igényének kielégítésére; alkotói az adott tájegység egymással kölcsönhatásban álló ökológiai, ökonómiai és tájképi potenciáljai (MSZ 20370:2003 alapján)
- tájrehabilitáció:** a korábbi használati mód következtében degradált területek tájvédelmi célú, ökológiai alapokon nyugvó helyreállítása (MSZ 20370:2003)
- tájrendezés:** a táj ökológiai, műszaki, ökonómiai ismeretek és esztétikai elvek alapján történő alakítása annak érdekében, hogy a táj élettani kondicionáló hatása, termelő-képessége, használati és vizuális értéke növekedjék (MSZ 20370:2003)
- tájszerkezet:** a tájhasználat módjának, a különböző tájalkotó elemek és elemegyüttesek elhelyezkedésének térbeli rendje és területi aránya (MSZ 20370:2003)
- tájvédelem:** a tájak esztétikai adottságait és jellegét meghatározó természeti értékek, természeti rendszerek és egyedi tájértékek megismerése, megőrzése, helyreállítása, valamint a tájak működőképességének fenntartása; a tájvédelem legfontosabb feladatai a következők:
- a tájhasználat lehetőségeinek (tájpotenciál) hosszú távú megőrzése a természeti erőforrások helyre nem hozható pusztításának megakadályozásával,
 - a tájkarakter megőrzése, ami magában foglalja a tájképvédelmet, valamint
 - az ún. egyedi tájértékek védelme (az 1996. évi LIII. tv. alapján)
- tájvizsgálat:** a tájalkotó tényezők és tájelemek számbavétele történeti változásaik és jelenlegi állapotuk alapján (MSZ 20370:2003)
- zöldfelület:** növényekkel időszakosan vagy tartósan fedett terület (MSZ 20370:2003)
- zöldfelületi elemek:** zöld területek, erdőterületek, mezőgazdasági területek, telkek növényzettel fedett részei, út és térfásítások, védőfásítások, vízpartok kísérő növényzete, vízfolyások menti fásítások és természetes társulások (MSZ 20370:2003)
- zöldfelületi rendszer:** a települések közigazgatási területén a zöldfelületi elemek településökológiai, szerkezeti és funkcionális kapcsolatban álló összessége, illetve kialakított rendszere (MSZ 20370:2003)
- zöldterület:** településrendezési önálló területfelhasználási egység megnevezése; állandóan növényzettel fedett, beépítésre nem szánt közterület (1997. évi LXXVIII. tv. alapján)

A táj védelme és ennek szakmai, hatósági érvényesítése rendkívül összetett és bonyolult feladat. Vannak olyan elemei, amelyekre az épített környezetre, a területrendezésre, területfejlesztésre vonatkozó jogszabályok érvényesíthetők, másokra a környezetvédelem, leginkább a természetvédelem jogszabályai alkalmazhatók és mindezeket keretbe foglalják a természet védelméről szóló törvény megfelelő jogszabályhelyei, illetve ennek végrehajtását tartalmazó rendeletek. A természet védelméről szóló törvény a természet és a táj védelmét mindenki számára kötelezővé teszi, tehát más tárcák, önkormányzatok jogalkotásában is gondoskodni kell erről a követelményről.

A környezetvédelmi és vízügyi tárca feladata e követelményeknek érvényt szerezni, hiszen azért építette be az adott jogszabályba a természet és táj védelmét, hogy azon keresztül is érvényesüljenek a természet védelméről szóló törvényben foglaltak. Senki más hatóság/szakhatóság nem lesz, aki ennek érvényesülését szakmailag megfogalmazza, ellenőrize, mint az ezért felelős tárca hatósági munkatársai.

Ebből következik, hogy egy beruházás hatósági engedélyezésénél a hatóságnak, szakhatóságoknak az összes körülményt mérlegelnie kell a tényállás tisztázásához, a tájvédelemről szóló rendelet biztosította jogkörében szakmai megítélése és a törvény szabályozása szerint eljárni. Abban az esetben, ha egy beruházás tájvédelmi, természetvédelmi érdekeket sért, és más jogszabályok szerint szintén megvalósításra alkalmatlan, akkor a tájvédelmi szakhatóságnak feladata erre a hatóság figyelmét felhívni, hiszen elsődleges cél a nem engedélyezhető, vagy csak jelentős módosítással engedélyezhető beruházás jogszabályellenes megvalósításának megakadályozása. Ugyanakkor kizárólag erre nem lehet hivatkozni, hiszen az állásfoglalás kialakítása csak a tárca illetékességébe tartozó jogszabályokon alapulhat.

A tájvédelmi szakhatósági tényállás megállapítása, különösen a településrendezési tervek vonatkozásában érintett beruházások esetében az ilyen tervek véleményezésével kezdődik. A „zöld” hatóságnak ugyanis véleményezési jogköre van a településrendezési tervek elfogadási eljárásában. Már itt figyelemmel kell lenni arra, hogy a terv által meghatározott településrendezési követelmények – különösen ha a település beépített területei is természetvédelmi oltalom alatt állnak – később tájvédelmi, természetvédelmi hatósági szempontból elfogadhatók lesznek-e, mert azok hosszabb időre meghatározzák a területfelhasználások rendjét, a területeken folytatható (építési) tevékenységek szabályait.

Abban az esetben, ha az önkormányzat a természetvédelmi, tájvédelmi véleménnyel elmentéses rendeletet hoz, igen nehéz lesz egyedi határozatokkal érvényt szerezni a vonatkozó táj- és természetvédelmi érdekeknek. Ezért ilyen esetben nagyon fontos a közigazgatási hivatalhoz fordulni, amely a rendelet törvénysértő jellegének vizsgálatát kérheti az Alkotmánybíróságtól.

12 A véleményezési eljárásban való következetes, határidőket pontosan betartó, megfelelően alátámasztott vélemények megküldésének elmulasztása esetén eléggé reménytelen szakmai és jogi érvelt találni ahhoz, hogy a hatóság egyedi határozattal megakadályozza a nem kifogásolt, vagy „hallgatólagosan elfogadott” önkormányzati rendelettel lehetővé tett beruházást. Amikor egy ügy tájvédelmi szakhatósági jogkörben történ elbírálása folyik, e körülményekre is tekintettel kell lenni, ha szakmailag és jogilag körültekintően akar a szakhatóság eljárni.

A környezet állapotát jelentősen befolyásoló, illetve megváltoztató tevékenységek körének jelentős hányadára a 314/2005. (XII. 25.) Kormányrendelet környezeti hatásvizsgálat készítésének kötelezettségét írja elő. Ugyanakkor a nem hatásvizsgálat-köteles tevékenységek körében is lehet – és a legtöbb esetben van – olyan beavatkozás, amelynek igen jelentős a hatása a környezetre, a tájra, az élőhelyekre, az élővilágra.

A különböző beavatkozások által kiváltott, illetve bekövetkező hatások az élőhelyek és a táj jellegének szempontjából közvetlen, illetve közvetett formában nyilvánulhatnak meg.

A különféle tájalakító, tájformáló tevékenységek következményei igen sok esetben rövidebb-hosszabb időeltolódással, fáziskéséssel válnak érzékelhetővé. Ezért rendkívül fontos, hogy ismerjük egy adott tájban előforduló természetes vagy emberi hatásra kialakult hagyományos tájhasználatot, tájszerkezetet, a természeti és épített környezet jellegét, arányát, összefoglalva a tájkaraktert, továbbá a tájban található jellemző élőhelyeket, ezek ökológiai jellemzőit, illetve fennmaradásukhoz, működésükhöz szükséges ökológiai és környezeti feltételeket.

A táj magába foglalhatja a jogszabállyal kihirdetett Natura 2000 területeket is, tehát egy-egy beruházás, tájalakítás során a tájvédelmének ki kell térnie az érintett Natura 2000 jelölő fajokra gyakorolt hatásokra is.

A települések belterületeinek épített környezetével tájvédelmi szempontból abban az esetben kell foglalkozni, ha a belterület természetvédelmi oltalom alatt áll. A települési környezet tájvédelmi feladatai elsősorban a településképre, az utcaképre, a településszerkezetre, az épületek látványára, a zöldfelületek és a természetes élővilág megóvására, valamint az egyedi tájértékek feltárására, megőrzésére terjednek ki.

A természetvédelmi oltalom alatt nem álló területeken a tájvédelmének elsősorban a külterületeken van jelentősége, a táj karakterének, látványának, táji értékeinek – beleértve a természeti és épített elemeket is – megőrzésében. Új beruházások, átalakítások, terület felhasználások stb. esetében a tájbaillesztés kötelezettsége hárul az építetőre és a hatóságára egyaránt.

Tájvédelmi szakhatósági hatáskörben eljárni a vonatkozó jogszabályok szerint kell és lehet, de különösen települési környezetben, építési ügyekben, telekalakításnál a településren-

dezési, településfejlesztési, területrendezési és területfejlesztési tervezési és jóváhagyási rendszert sem szabad figyelmen kívül hagyni.

13

A tájvédelem és ezzel szoros összefüggésben lévő természetvédelem érdekeit már a területi és települési tervezési rendszerekben is érvényre kell juttatni, ugyanis ennek hiányában a hatósági-szakhatásági egyedi eljárásokban összeütközések keletkezhetnek a települési tervek követelményei és a hatósági döntések között. Ezért nagyon fontos, hogy a településrendezési tervek összhangban legyenek a tervek által lefedett területekre vonatkozó tájvédelmi, természetvédelmi célokkal. Különösen fontos a beépített területek és a beépítésre szánt területek vonatkozásában a természeti területek, a zöldfelületek megőrzésének érvényesítése. A környezetvédelemért felelős miniszter egyetértésével keletkezett és hatályba lépett 9/2007. (IV. 3.) ÖTM rendelet, amely a területek biológiai aktivitásértékének számításáról szól, biztosítja, hogy a településeken ellenőrizhető módon megőrződjenek a zöldfelületek, sőt a jelenlegi zöldfelületek és beépített felületek aránya sem változhat a zöldfelületekre vonatkozóan kedvezőtlenül. A jogszabály nem csak a zöldfelületek nagyságát tekinti mértékadónak, hanem azok biológiai minőségét is (pl. gyepek, cserjék, fák, erdők, épített szerkezeten lévő növénytelepítés).

Javasolható megvizsgálni, hogy az érintett élőhelyeket összekötő struktúrák – mint például az ökológiai folyosók – állapotát a kérdéses területeken tervezett beavatkozások hogyan és mennyire befolyásolhatják, illetve módosíthatják, milyen funkcionális zavart okozhatnak. Szélső esetben az ökológiai hálózat elemei és az összekötő folyosók, mint funkcionális egységek működése meg is szűnhet, ezért az elkerülhetetlen beavatkozások esetén ajánlatos meghatározni azokat a megoldásokat (pl. ökológiai hidak, átjárók, felüljárók), amelyek az egyes ökológiai egységek közti kapcsolat helyreállítását, illetve fennmaradását biztosítják.

Célszerű megvizsgálni, illetve megállapítani a beavatkozás (beruházás) által közvetlenül vagy közvetve érintett területek tájszerkezetét, a jellemző tájhasználatot és ezek tendenciáit. Továbbá vizsgálatra és értékelésre érdemes a táj látványa, egyedisége, természetessége, különlegessége, ritkasága, tájalkotó elemenként és összességében is. Szükség esetén történeti térképek, légifelvételek, korabeli leírások alkalmazása is ajánlható.

Mindezekon túl kellő alaposággal és a lehetőségekhez mérten teljes körűen javasolható meghatározni a létesítés és annak eredményeként megvalósuló beruházás hatásterületét a különböző környezeti tényezők figyelembe vételével, megjegyezve, hogy a hatásterület – e tényezők szerint meghatározva – különböző területnagyságokat is jelenthet. Arra is célszerű gondolni, hogy bizonyos hatások egy adott objektumra nézve meghatározott gradiens mentén változnak. Tekintettel az élőhelyek többségének rendkívül mozaikos tájszerkezetére, az egyes hatótényezők értékelésénél célszerű a leginkább érzékeny élőhelyek térbeli elhelyezkedését is rögzíteni, a különböző típusú és mértékű védelmi intézkedések és beavatkozások kidolgozása és végrehajtása során.

A tájbaillesztés általános szempontjai¹

A tájbaillesztés az építményeknek (épületek, utak, közművezetékek stb.) a táji adottságokhoz igazodó kialakítása és elhelyezése, amely magában foglalja az építmény elhelyezésére alkalmas terület meghatározását, az esztétikai megjelenést kedvezően befolyásoló kialakítását, illetve az építmény környezetének rendezését.

A tájbaillesztés célja a tájban bekövetkező antropogén eredetű változásoknak a természeti adottságokhoz való igazítása, közelítése, a meglévő természeti, táji értékekkel való összhang megteremtése, valamint az értékek károsodásainak mérséklése, kiküszöbölése. A cél értelmében a tájbaillesztés az alábbi feladatok megoldására hivatott:

- az élettelen környezeti elemek (közegek) állapotának megőrzésével, helyreállításával biztosítja a tájháztartás működését, fenntartását;
- biztosítja az élő természeti értékek és élőhelyeik védelmét, megőrzését, valamint az ökológiai kapcsolatok fennmaradását;
- biztosítja az élettelen természeti értékek és egyedi tájértékek védelmét, megőrzését;
- mérsékli a változások környezetre gyakorolt káros hatásait, törekszik a környezeti közegek állapotának javítására, a biológiaiilag aktív felületek arányának fenntartására;
- biztosítja a természeti erőforrások fenntartható használatát, hasznosítását;
- biztosítja a hagyományos, illetve az adott tájegységre jellemző táj- és településszerkezet megőrzését;
- optimalizálja a természeti területek és művi elemek arányát;
- törekszik a tájképi adottságok és esztétikai értékek megőrzésére, a tájképbe nem illő tájlemek vizuális hatásának csökkentésére.

A tájbaillesztés elvei és alapvető módjai

Az építmények és más beavatkozások helyszínének, nyomvonalvezetésének helyes megválasztásával, területének lehatárolásával akár meg is előzhető a tájban okozott jelentősebb károsodások, de mindenképpen csökkenthető az utólagos helyreállítás igényei. Általában elmondható, hogy az építmények elhelyezésénél törekedni érdemes a területi koncentrációra, valamint a természet- és tájvédelmi szempontból kevésbé értékes területek hasznosítására. A domborzati viszonyok figyelembevétele a helyválasztáskor befolyásolhatja nemcsak az esztétikai hatást, hanem akár az ökológiai viszonyokat is. A művelési ágak és művelési módok természeti adottságokhoz alkalmazkodó megválasztásával szintén kiegyenlíthetők a beavatkozások nyomán bekövetkező változások.

¹ A fejezet összeállítása a tájbaillesztésről szóló szabványok valamint következő szakmai anyagok alapján történt: PALLAG O.–LERESNÉ. SZ. H. (2002). Természetvédelem. Ökológiai hidak. UNITEF. Kézirat.; CSEMEZ A. (1996): Tájtervezés – tájrendezés. Mezőgazda. Budapest.

A létesítmények fizikai jellemzőinek kialakításánál törekedni kell arra, hogy a meglévő természetességi állapot mind ökológiai, mind esztétikai értelemben minél teljesebben megmaradjon, illetőleg javuljon.

Épületek esetében, valamint telekalakításkor (különösen falusi és tanya beépítés esetén) a természeti és művi elemek összhangjának megteremtése érdekében leginkább az adott tájban történelmileg kialakult hagyományokat célszerű figyelembe venni. Jellemző lehet a telek alakja, az építmények elhelyezkedése a telken belül, az anyag- és színhasználat, az építmény és részeinek szerkezete, magassága, szélessége, stílusa. Az anyaghasználatban általában előnyösnek mondható a tájegységben előforduló természetes alapanyagok alkalmazása.

Egyéb műtárgyak és műszaki létesítmények kialakításakor kedvező a természetes és/vagy a tájra jellemző anyagok használata. A méretek meghatározásánál a domborzati viszonyok függvényében legtöbb esetben a minél kisebb területfoglalásra és magasságra érdemes törekedni. A színválasztásnál domináns a létesítmény közvetlen környezetének színvilága, amelybe harmonikusan kell illeszkednie az új tájelemnek.

Amennyiben a létesítmény elhelyezésével, fizikai jellemzőinek alakításával nem érjük el a természet- és tájvédelmi szempontból kívánatos eredményt, járulékos módszerek alkalmazására van szükség. Ezek közé tartoznak a műszaki megoldások (tereprendezés, vízgazdálkodási létesítmények, építészeti szerkezetek, természetvédelmi műtárgyak), valamint a növénytelepítés. A járulékos módszerek alkalmazása során tekintettel kell lenni a létesítménnyel kapcsolatos biztonsági előírásokra, valamint a védőtávolságra vonatkozó szabályokra. Védett természeti területen általában nemkívánatosak azok a létesítmények, amelyek tájbaillesztéséhez járulékos módszereket igényelnek.

A tereprendezés, a vízfelület kialakítása és a takarást biztosító épített szerkezetek alkalmazása csak akkor javasolható, ha a beavatkozás alkalmazkodik a domborzati viszonyokhoz, önmagában nem okozza a táj további károsodását, és a növénytelepítés nem nyújt elegendő tájbaillesztési lehetőséget, továbbá amennyiben a biztonsági követelmények csak ezt a módszert teszik lehetővé.

A növénytelepítés, a biológiai aktív felületek kialakítása, növelése segít az ökológiai kapcsolatok fenntartásában, a környezeti állapot megőrzésében, javításában, továbbá biztosítja az alacsonyabb létesítmények takarását.

A telepítésre javasolt védelmi rendeltetésű növények megválasztásánál – az élőhelyi, területi (a táj ökológiai sajátosságainak megfelelő) telepítési szempontokon túlmenően – legyünk figyelemmel a növénytelepítés céljára.

Takaró hatás csak gyors növekedésű, magasra növő növényfajoktól várható el eredményesen. A védőzöldsávok, védelmi rendeltetésű erdősávok telepítése esetén, lombohulla-

- 16 tő növények alkalmazásakor figyelemmel kell lenni a tenyészidőszakon kívüli, jelentősen hosszú nyugalmi időszak alatti alacsonyabb védelmi teljesítményre. Nem erdészeti növénytelepítés esetén, továbbá amikor nem az élőhelyi rekonstrukció a cél, a kertészeti változatok alkalmazhatók. Ezek között is elsősorban a földlabdás, konténeres növények, fák esetében az előnevelt és túlkoros egyedek alkalmazását tartjuk elfogadhatónak. A félkész (suháng) minőségű faiskolai áru, erdészeti szaporítóanyag alkalmazását kertépítészeti jellegű növénytelepítés esetén ne fogadjuk el. Legyünk figyelemmel a fenntartási munkák megvalósíthatóságára is.

Szakyszerű növényalkalmazás csak szakági tervező által készített növénykiültetési terv alapján várható el. Építések, létesítések esetén a faállomány védelmére – annak értékelésével –, készüljön favédelmi terv, fakivágások esetén fakivágási terv.

A védelmi célra telepítendő őshonos növények esetenként nem viselik el a szélsőséges élőhelyi viszonyokat, ilyenkor indokolt esetben idegenhonos fajok egyedei is alkalmazhatók. Védőzöldsáv telepítése esetén felmerülhet örökzöld növények alkalmazása is. Azonban ezekben az esetekben is figyelemmel kell lenni a táj sajátosságainak, különösen a kiemelt oltalom alatt álló, történelmi tájaink megőrzési szempontjainak megfelelő növénytelepítésre. Természetesen inváziós fajok alkalmazása semmilyen esetben sem fogadható el.

Nagyobb, elsősorban ipari, közlekedési létesítmények esetén a takaráson túlmenően az igénybe vett biológiailag aktív felület pótlására, a nem megelőzhető (illetve kiküszöbölhető) környezeti hatások mérséklésére magas biológiai aktivitású kiegyenlítő zöldfelületek, illetve védelmi célú erdők telepítése lehet szükséges (ahol ez a természetvédelmi célkitűzésekkel nem ellentétes). Ezek helyének kijelöléséről a településrendezési tervek kidolgozása során kell gondoskodni.

Természetvédelmi műtárgyak csatlakoztatására leggyakrabban akkor van szükség, ha a kialakított létesítmény ökológiai kapcsolatokat szüntet meg (pl. gyorsforgalmi utak esetében).

A Baradla tájbaillesztett fogadóépülete a barlang vörös-tói bejáratánál

Fotó: Tolnay Zsuzsa

A szakhatósági hatáskör gyakorlója

- első fokon az illetékes környezetvédelmi, természetvédelmi és vízügyi felügyelőség,
- másodfokon az Országos Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Főfelügyelőség.

Általános előírások

Védett természeti területre vonatkozó általános előírások

A szakhatósági eljárásoknál a jogszabályi alapot a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény (a továbbiakban: Tvt.) 7. § és a 35., 39. §-a adja. A 166/1999. (XI. 19.) Kormányrendelet a Tvt. 7. § (2) bekezdésben felsorolt a)-h) pontokba foglalt, a tájban történő változásokat eredményező beruházásokat engedélyező hatósági eljárásokban a környezetvédelmi, természetvédelmi és vízügyi felügyelőségeket, mint elsőfokú tájvédelmi szakhatóságokat nevesíti.

A védett természeti területekre kétszintű szakhatósági hatáskört megalapozó jogszabályi rendelkezés is vonatkozik: a Tvt. 39. § és a 166/1999. (XI.19.) Korm. rendelet 1. §. A 166/1999. (XI.19.) Korm. rendelet 2. § kifejezetten kimondja, hogy amennyiben az adott ügyben a felügyelőség egyéb hatósági (szakhatósági) jogkörben is eljár, a tájvédelmi előírásokat ezen jogkörben kiadott határozatában, illetve állásfoglalásában érvényesíti. Így abban az esetben, ha az adott ügy a 39. § és a 166/1999. (XI.19.) Korm. rendelet hatálya alá is tartozik, a 39. § alapján kiadott szakhatósági állásfoglalásban a tájvédelem a védett természeti területekre vonatkozó előírások érvényesítése mellett jelenik meg.

A tájvédelmi szakhatósági hatáskör a kormányrendelet értelmében védett természeti területeken a települések belterületére és külterületére egyaránt kiterjed.

Természetvédelmi oltalom alatt nem álló területekre, tájakra vonatkozó általános előírások

A 166/1999. (XI. 19.) Kormányrendelet alapján a Tvt. 7. § (2) bekezdésben felsoroltak érvényesítésére terjed ki a tájvédelmi szakhatóság hatásköre.

A kormányrendelet alapján – mivel nem teszi lehetővé a hatóságok számára az ügyek előzetes minősítését – minden, a kormányrendeletben foglalt ügyet a tájvédelmi szakhatóságnak állásfoglalásra meg kell küldenie. Ebből következően az ügyek jelentős részében a tervezett tevékenység a tájvédelmi érdekeket nem sérti, nem veszélyezteti, így a szakhatósági hozzájárulás feltételek nélkül megadható.

- 18 A tájvédelmi szakhatósági hatáskör természetvédelmi oltalom alatt nem álló területen a külterületi ügyekre vonatkozik. Természetvédelmi oltalom alatt nem álló belterületen csak ott keletkezik tájvédelmi szakhatósági hatáskör, ahol a belterületen egyedi tájérték, vagy természeti terület található.

A Tvt.-ben meghatározott tájvédelmi hatósági beavatkozások a gyakorlatban

A Tvt. 7. § (1), (2) alapján a természetvédelmi hatóság tájvédelmi szakhatósági hatásköre a gyakorlatban általában az alábbi területek vizsgálatára terjed ki:

- természeti területekre,
- védett természeti terület védőövezetére,
- természeti értékekre,
- egyedi tájértékekre,
- természetes és természetközeli állapotú tájakra,
- autópályák és vonalas létesítmények vadon élő állatfajok vonulási útvonalát keresztező szakaszaira,
- történelmileg kialakult természetkímélő és a tájjelleggel harmonizáló hasznosítási módok területeire,
- felszíni tájsebek által borított területekre.

A táj védelmével kapcsolatos alapvető szakmai elvárások általában az alábbiak:

- a tájhasználat lehetőségeinek (tájpotenciál) hosszú távú megőrzése a természeti erőforrások helyre nem hozható pusztításának megakadályozásával,
- a táj jellegének védelme, ami magában foglalja a tájhasználati módok, valamint a táj esztétikai adottságainak és sokféleségének (diverzitásának) védelmét,
- a táj természeti értékeinek és az egyedi tájértékeknek a megóvása,
- a települések zöldfelületi rendszerének védelme és fejlesztése,
- a táj természeti rendszereinek megóvása,
- a létesítmények tájbaillesztése,
- valamely emberi tevékenység felhagyását, ill. létesítmények bontását követő tájrehabilitáció.

Hagyományos tájszerkezet
(Balaton-felvidéki
Nemzeti Park)

Fotó: Duhay Gábor

Szakhatósági hatáskör

A 166/1999. (XI. 19.) Korm. rendelet alapján a tájvédelmi szakhatóságnak a következő hatósági eljárásokban van szakhatósági hatásköre:

- „1. Telekalakítás, továbbá építmény, építményrész, épületegyüttes megépítésének, átalakításának, bővítésének, helyreállításának, lebontásának, használatbavételének és fennmaradásának építésügyi hatósági engedélyezési eljárásában.
2. Villamos energia termelésével, szállításával és szolgáltatásával kapcsolatos hatósági engedélyezési eljárásban, az alábbi esetekben:
 - a) a nyomvonal kijelölésére irányuló vezetékjogi eljárás,
 - b) erőmű (20 MW feletti) létesítése.
3. Gázszolgáltatási, gázértékesítési hatósági engedélyezési eljárásban a gázszolgáltatási berendezések telepítése, megszüntetése esetében.
4. A termőföld más célú hasznosítása hatósági engedélyezési eljárásban az alábbi esetekben:
 - a) külterületi föld belterületbe vonása,
 - b) külterületi föld végleges más célú hasznosítása.
5. Erdészeti hatósági engedélyezési eljárásban, az alábbi esetekben:
 - a) burkolt erdészeti feltáró út létesítése, bővítése, megszüntetése,
 - b) erdőnek, illetve fásításnak minősülő földrészletek igénybevétele az alábbi esetekben:
 - ba) mezőgazdasági művelésbe vonása,
 - bb) termelésből kivonása.
6. Bányafelügyeleti hatósági engedélyezési eljárásban, az alábbi esetekben:
 - a) felszíni vagy a felszínre hatással lévő kutatás,
 - b) felszíni vagy a felszínre hatással lévő bánya bányatelkének megállapítása, módosítása,
 - c) felszíni vagy felszínre hatással lévő bánya tájrendezési tervének jóváhagyása,
 - d) felszíni szénhidrogén-szállító és -elosztó vezetékek, illetve tartozékaik építése.
7. Hírközlési hatósági engedélyezési eljárásban a sajátos távközlési építmények létesítése, átalakítása, bontása, megszüntetése eseteiben, amelyek magukban foglalják:
 - a) a felszíni vezetékeket, a vezetékekkel és vezeték nélküli összeköttetésekkel összefüggő – felszíni burkoló, tartó, védő, jelző stb. – műtárgyakat,
 - b) felszíni tartozékokat, tartószerkezeteket, oszlopokat, kábelszekrényeket, föld feletti jelzőket, védőműtárgyakat.
8. Közlekedési hatósági engedélyezési eljárásban, az alábbi esetekben:
 - a) autópálya, autótűt, közút vagy magánút létesítése, megszüntetése,
 - b) közforgalmú és saját használatú vasúti pálya és tartozékainak létesítése, megszüntetése,
 - c) az állami és polgári légi közlekedési hatósági engedélyezési eljárásban repülőtér létesítése, átalakítása, megszüntetése.
9. Régészeti feltárások, illetve a kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény 63. § (2) bekezdés a) pontjában meghatározott tevékenység engedélyezése esetén.”

20 Szakhatósági állásfoglalások tartalmi követelményei

A szakhatósági állásfoglalás kialakításakor az adott eljárás keretein belül kell maradni, a benyújtott kérelmet kell megvizsgálni, és a konkrét eljárás során engedélyezni kívánt tevékenység hatásait kell megítélni az eljárás céljára tekintettel.

Rendelkező rész

A dokumentumnak alapadatként tartalmaznia kell az ügyfél nevét, valamint a kérelmezett tevékenység konkrét megnevezését helymeghatározással (település, utca, helyrajzi szám, esetleg EOv koordináták), amelyre vonatkozóan a szakhatósági állásfoglalás kiadásra kerül.

A kiadott határozat tartalma az alábbi lehet:

- szakhatósági hozzájárulás megadása,
- szakhatósági hozzájárulás megadása kikötésekkel,
- szakhatósági hozzájárulás megtagadása.

Kikötések megfogalmazására akkor kerülhet sor, ha a tervezett tevékenység, vagy létesítmény elfogadható, de indokolt a tervmódosítással nem járó, a kivitelezés módjára vonatkozó előírások megtétele (pl. színezés-felületkezelés, időbeli korlátozás, egyéb védelmi intézkedések).

Jogsabályi előírás kikötésként megfogalmazása szükségtelen, külön kikötés nélkül is kötelező a jogalanyokra (legfeljebb figyelemfelhívó jelleggel az indokolás II. részében szerepeltethető). Csak az adott ügyre, eljárásra vonatkozó egyedi, konkrét előírásoknak van helye.

A kikötéseknek a tárgyi eljárás körébe tartozóknak kell lenniük, és egyértelmű, megvalósítható megoldásokat, feltételeket kell tartalmazniuk.

Esetenként szükséges a kikötések időbeni végrehajtásáról is rendelkezni.

A szakhatósági állásfoglalás kialakításához szükséges dokumentációkat (pl. látványtervet) hiánypótlási felhívással kell bekérni, nem pedig a szakhatósági állásfoglalásban kikötésként előírni azok benyújtását.

Indokolás

I. Tényállás

1. A tárgyi terület jellemzői

- az érintett ingatlan (telek) nagysága (m²), művelési ága (ingatlan-nyilvántartás szerinti) és a helyszínen tapasztalt területhasználat (tényleges);
- egyértelműen tisztázni szükséges, hogy az érintett ingatlan külterületen vagy belterületen helyezkedik-e el (a nullával kezdődő helyrajzi számok külterületet jelölnek, kivéve a zártkerti területeket); kétség esetén keressük meg az ingatlan-nyilvántartást;
- kiemelt természetvédelmi oltalom esetén a terület természetvédelmi besorolása, a védetté nyilvánító rendelet megnevezése, helyrajzi szám szerinti hivatkozással (kivétel: korábbi védetté nyilvánítások esetenként nem tartalmaznak helyrajzi számos jegyzéket, ilyenkor az azonosításra alkalmas jellemzőket kell rögzíteni);
- NATURA 2000 besorolás esetén a terület megnevezése, kategóriája, területkód, ÉTT besorolás esetén település, településkód feltüntetése;
- a területen előforduló természeti értékek, különösen a fokozottan védett, védett növény- és állatfajok felsorolása, NATURA 2000 terület esetén jelölő fajok, élőhely-típusok megnevezése, amelyekre a tervezett tevékenység kihatással lehet (hosszabb felsorolás esetén a kiemelt fontosságúak megnevezése);
- az ingatlanra vonatkozó területrendezési, településrendezési területfelhasználási egység (övezet) besorolás.

2. A környezet jellemzői

- a közvetlenül határos területek területhasználatának vizsgálata, számba vétele (területhasználat, művelési ág, építmények, beépítettség jellemző mértéke, módja, természeti és épített érték vizsgálat);
- távolabbi környezet vonatkozásában a jellemző területhasználati formák, a tájjelleg és a tájszerkezet meghatározása;
- környezetben lévő jelentősebb tájelemek, kiemelt értékek azok előfordulása esetén (természeti, kultúrtörténeti, tájképi, pl. védett természeti terület és érték, vízfolyás, vízfelület, egyedi tájérték, kilátásvédelem, tájkép-védelmi szempontból kiemelkedő jelentőségű terület stb.).

3. Tervezett tevékenység, használat vagy építmény releváns jellemzése

- a tervezett tevékenység, területhasználat célja, jellemzői (pl. területarány);
- a tervezett építmény tájvédelmi szempontból releváns jellemzői (pl. alapterület, tömeg, méretek, anyag, szerkezeti megoldások, felületkezelés, színezés);
- nyomvonalas létesítmény esetén a nyomvonal hossza, védőtávolsága, úrszelvénye.

Az egységes fogalomhasználat és értelmezés miatt a vonatkozó szakterületi jogszabályok és szabványok szerinti fogalomhasználatot tartjuk szükségesnek. A szakhatósági állásfog-

22 lalások alátámasztásához más szakterületek megfelelő ismerete is szükséges: különösen az építmények és épületek engedélyezési eljárása során fontos a terület- és településrendezési fogalmak, megfelelő építészeti szakkifejezések szabatos használata, alkalmazása.

II. Az adott ügyben alkalmazandó jogszabályi rendelkezések

- lehetőleg a jogforrási hierarchia szerint (törvény, kormányrendelet, miniszteri rendelet) a jogszabályok vonatkozó szakaszainak idézése.

Figyelmesen meg kell vizsgálni az alkalmazott jogszabályhely megfelelőségét. [Pl. Tvt. 7. § (1) bekezdés, vagy a 18. § (3) bekezdés természeti területre vonatkozik].

III. A vonatkozó jogszabályok konkrét ügyben való alkalmazása

- mennyiben van összhangban a tervezett tevékenység a vonatkozó jogszabályi rendelkezésekkel, az azokban megfogalmazott előírásokkal, szempontokkal (pl. tilalomba ütközik-e, valamilyen rendelkezést sért-e);
- illik-e a tájba, megfelel-e a területhasználat rendszerének, a tájjellegnek;
- amennyiben nem fogadható el a tevékenység, területhasználat vagy létesítmény, a kifogás részletes leírása, elemek számba vétele, megnevezése (szükséges egyértelműen megnevezni, hogy például milyen okból nem tájbailló a használat vagy létesítmény);
- a területen lévő természeti értékekre gyakorolt hatás részletes leírása;
- kikötések tétele esetén azok előírásának indokolása.

IV. Megjegyzések (amennyiben szükséges)

Például a következő témákra vonatkozóan:

- helyi építési szabályzattal való ellentmondás;
- a településrendezési tervek megalkotásakor esetleg figyelmen kívül hagyott, a III. pontban foglaltakat alátámasztó felügyelőségi, nemzeti park igazgatósági vélemény;
- utalás arra, hogy a tervezett tevékenység ugyan engedélyezhető, de nem jelenti az azt követő, külön eljárásban engedélyezendő tevékenységhez történő hozzájárulást.

V. Hatáskört, illetékességet megállapító jogszabályra történő utalás

Megjegyzés:

Az indoklásnak kidolgozottságában az ügy jellegéhez igazodó arányt kell követnie, de az objektív vizsgálatokon alapuló szakmai megállapításokból minden esetben egyértelműen megállapíthatónak kell lennie a döntés okának.

Általánosan alkalmazható gyakorlati tanácsok

23

Célszerű, ha az engedélyt kérő több, a beruházás megvalósítására alkalmasnak talált helyszínt, illetve műszaki kialakítási alternatívát is megjelöl, amelyek közül a tájvédelmi szempontból legalkalmasabb kiválasztható.

A létesítmények elhelyezésénél, telepítésénél, bővítésénél, átalakításánál a kedvezőbb tájképi megjelenés érdekében javasolható az előzetes egyeztetés lehetőségének biztosítása a tervezett létesítmény helyének megfelelő kiválasztásával, műszaki kialakításával (szerkezeti megoldás, anyaghasználat, méretek, színezés, stb.) és tájbaillesztési lehetőségeivel kapcsolatosan.

A táj jellegének, esztétikai és természeti értékeinek a védelme érdekében szakmai szempontból nem tartjuk támogathatónak az olyan tevékenységet, illetve beruházást, amely

- károsítja vagy kedvezőtlenül változtatja meg az 1. sz. mellékletben meghatározott kiemelt oltalommal kezelendő területeket és értékeket,
- megszünteti, károsítja vagy veszélyezteti a 2. sz. mellékletben felsorolt ökológiai és tájképi szempontból kiemelt jelentőségű természetes és természetközeli tájakat, élőhelyeket,
- védett vagy fokozottan védett állatfaj előfordulását, vándorlását, vonulását, vagy élettevékenységét akadályozza,
- elősegíti a 3. sz. mellékletben felsorolt inváziós fajok terjedését.

A használaton kívül helyezett létesítményeket elbontásáról, maradványainak a területről való elszállításáról, valamint a terület rendezéséről a beruházónak, illetve tulajdonosnak gondoskodnia kell [Tvt. 7. § (2) b)].

Hagyományos
hasznosítású dombági
táj a Tarna-vidéken
(Tarna-vidéki
Tájvédelmi Körzet)

Fotó: Kiss Gábor

Gyakorlati tanácsok a tájvédelmi szakhatósági hatáskörbe tartozó engedélyezési eljárásokhoz

A fejezet szerkezeti felépítése követi a 166/1999. (XI. 19.) Korm. rendelet mellékletében foglaltakat, idézve a felügyelőségek tájvédelmi szakhatósági közreműködése körébe tartozó hatósági engedélyezési eljárásokat.

1. Telekalakítás, továbbá építmény, építményrész, épületegyüttes megépítésének, átalakításának, bővítésének, helyreállításának, lebontásának, használatbavételének és fennmaradásának építésügyi hatósági engedélyezési eljárása

Eljáró hatóság

Az eljáró hatóságokat az építésügyi és az építésfelügyeleti hatóságok kijelöléséről és működési feltételeiről szóló 343/2006. (XII. 23.) Korm. rendelet 1. §-a jelöli ki az alábbiak szerint:

„1. § (1) A Kormány az építésügyi hatósági feladatokat ellátó hatóságként – a (3) bekezdésben foglalt kivétellel – másodfokon e rendelet 2. mellékletében meghatározott közigazgatási hivatalt az ott megjelölt megyékre is kiterjedő illetékességgel... jelöli ki.

(2) A Kormány a hírközlési sajátos építményfajták közül az antennák, antennatartó szerkezetek, az azokhoz tartozó műtárgyak, valamint a környezetvédelmi sajátos építményfajták tekintetében a) elsőfokú építésügyi hatóságként a kiemelt építésügyi igazgatási ügyekben eljáró hatóságok illetékességi területéről, a kijelölési eljárásról, valamint a szakmai feltételekről szóló 220/1997. (XII. 5.) Korm. rendelet 1. §-a szerinti feladatokat ellátó hatóságot, b) másodfokú építésügyi hatóságként az e rendelet 1. § (1) bekezdése szerinti feladatokat ellátó hatóságot jelöli ki.

(3) A (2) bekezdés hatálya alá nem tartozó sajátos építményfajták és a műemléki védelem alatt álló építmények tekintetében az építésügyi hatósági feladatokat ellátó hatóságot külön jogszabály jelöli ki.

(4) Ha a (3) bekezdés szerinti hatóság külön jogszabállyal való kijelölésére nem kerül sor, a (3) bekezdésben említett építésügyi hatósági ügyekben a (2) bekezdés a) pontja szerinti feladatokat ellátó építésügyi hatóság jár el első fokon, illetve a b) pontja szerinti hatóság jár el másodfokon.”

Tájvédelmi gyakorlati tanácsok

a) telekalakítási eljárás

- (1) Telekosztás, telekegyesítés, telekhatár-rendezés esetén a telekalakításra vonatkozó kérelem előterjesztése előtt a telekalakítás engedélyezési feltételeinek (településrendezési, műszaki követelmények stb.) előzetes tisztázása céljából elvi telekalakítási engedély kérhető.
- (2) Mezőgazdasági területen célszerű elősegíteni, hogy a telek nagysága az önfenntartó integrált gazdálkodási modellhez közelítsen.

Vizsgálati szempontok telekalakítási engedélyezési eljárás során

A telekalakítási engedélyezési eljárás során vizsgálni szükséges, hogy

- a telekalakításhoz kapcsolódik-e területhasználati változás (művelésági-változás, más célú hasznosítás). Területhasználati változás esetén célszerű ellenőrizni, hogy az más szakhatósági, hatósági engedélyezési eljárás körébe beletartozik-e;
- a telekalakítás után létrejövő telekszerkezet lehetővé teszi-e a tényleges (megőrizendő) állapotnak megfelelő hasznosítást, kezelést;
- a létrejövő telekszerkezet megfelel-e a tájegység esetenként különösen jellemző, hagyományos telekszerkezetének;
- a létrejövő új telekszerkezet illeszkedik-e a védett település telek- és utcaszerkezetéhez;
- az újonnan kialakított telek mérete, alakja alkalmazkodik-e a történetileg kialakult településstruktúrához, megfelel-e a településrendezési tervben előírtaknak [Tvt. 7. § (1) bek., valamint (2) bek. d)];
- a meglévő építmények területfoglalása a telekosztás után is megfelel-e a megengedhető maximális beépíthetőségi aránynak.

- (3) Mezőgazdasági rendeltetésű területen a táji-természeti értékek megőrzésének és a gazdasági tényezők összhangjának biztosítása mellett, a művelési ágak szerinti legkedvezőbb méretű földrésztelkek kialakítása, és a monokultúras gazdálkodással szemben (kivéve a nagyüzemi méretűre és gazdálkodásra kialakított mezőgazdasági területeket) az agrártevékenység diverzitásának növelése lehet az elrendendő cél.
- (4) Mezőgazdasági területen tájvédelmi célként megfogalmazható a hagyományosan kialakult művelési ágak egységének megtartása [Tvt. 7. § (1)].
- (5) Telemegosztáskor a telekméreték kialakításakor javasolt figyelembe venni, hogy az utódtelkeken a mezőgazdálkodás feltételeinek megőrzése továbbra is biztosított maradjon.
- (6) Az új telekhatár kialakításánál tájvédelmi célként megfogalmazható, hogy az lehetőség szerint kövesse a felszíni adottságokat, természetes határokat (pl. vízfolyás, terepalakulat, fásor).
- (7) Amennyiben a telekalakítás olyan létesítmény telepítését szolgálja, amelyre vonatkozóan várhatóan telekhatáron belüli védősáv kialakítását szükséges előírni, a telekalakítás során annak területigényét is figyelembe kell venni.
- (8) A vízparti táj és a vízparti élőhelyek védelme érdekében közvetlen vízparti területeknél általában nem javasolt a többnyire természetközeli tájban feltöltéssel építési telkeket létrehozni, vagy ilyen telkeket tovább bővíteni.
- (9) Telekalakítás során a barlang bejáratának telke lehetőleg ne váljon el a barlang felszín alatti kiterjedésének felszíni vetületét magába foglaló telektől.

- 26
- (10) Telekhatár gondatlan kialakítása a lejtéviszonyok függvényében jelentős talajeróziót okozhat. Például nem célszerű szántó művelési ág esetében a 12%-nál, szőlő-gyümölcsös esetében a 17%-nál meredekebb, lejtőirányú telkek kialakítása. A megadott határértékeket megközelítő esetekben lejtőmegszakító gyeper-, cserjesávok, mezsgyék létesítésével megelőzhető vagy jelentős mértékben csökkenthető a talajerózió.
 - (11) Mezőgazdasági terület (pl. szőlő) megosztása lehetőleg kövesse a művelés irányát.
 - (12) Figyelembe kell venni, hogy a művelés, kezelés biztosítására az újonnan kialakuló ingatlanokhoz megközelítő út létesítése szükséges.
 - (13) Az egy telekre eső, a környezetétől határozottan elkülöníthető, természetvédelmi oltalom alatt álló területet, ex lege védett értéket vagy természeti emléket a telekosztás során létrejövő telekhatár lehetőleg ne ossza meg.
 - (14) Amennyiben a telekalakítás során keletkező, új helyrajzi számmal ellátott ingatlan teljes területe országos jelentőségű védett természeti terület részét képezi, a védettség oka és a földterület jellege nem változik, ezért az ingatlan védettségének további fenntartása szükséges.

b) építmények, épületek hatósági engedélyezési eljárása

- (1) Épület, építmény külterületen való elhelyezésénél célszerű megvizsgálni, hogy az adott település rendezési terve megengedi-e az építést, különös tekintettel arra, hogy az adott településrendezési tervben foglaltakkal egyetértett-e az illetékes környezetvédelmi, természetvédelmi és vízügyi felügyelőség [Tvt. 7. § (2) c)]. Lakóépületek nemcsak a beépítésre szánt területen helyezhetők el, hanem a beépítésre nem szánt területen is (pl. mezőgazdasági területen), ha a vonatkozó szabályozási előírások annak lehetőségét nem zárják ki.
- (2) A mezőgazdasági rendeltetésű területeken elsődlegesen a gazdálkodáshoz, termékfeldolgozáshoz szükséges építményeknek, az ezeket ellátó infrastruktúrájának célszerű helyet biztosítani, a táj jellegéhez igazodó építészeti megoldásokat követve [Tvt. 7. § (2) a), e)].
- (3) Az új épületeket a beépített területekhez (belterületek) kapcsolódóan kijelölt (beépítésre szánt) területeken javasolt elhelyezni.
- (4) Építmények létesítésénél, átalakításánál a tájésztétikai szempontokat is figyelembe kell venni [Tvt. 6. § (2), 7. § (2) a), c), e), h)].
- (5) Tájvédelmi szempontból a tájbaillesztési kötelezettség általában a táj jellegéhez és építészeti hagyományaihoz igazodó beépítésen, építészeti és tájépítészeti megoldásokon keresztül valósítható meg [Tvt. 7. § (2) a)].
- (6) Üdülőépületeket tájvédelmi indokból a tájegységre jellemző külterületi beépítéshez igazodva (pl. egységes beépítési vonal szerint, a terep lejtését, terepalakulatokat követő beépítés) javasolt elhelyezni, a táj jellegéhez igazodó építészeti megoldásokkal.
- (7) Az állattartó épületeket, telepeket a térségi hagyományokra jellemző természetes anyagok (terméskő, fa, vályog, téglá) alkalmazásával, valamint növénytelepítéssel célszerű tájba illeszteni [Tvt. 7. § (2) e)]. A létesítmény engedélyezésekor tanácsos ellenőrizni, hogy a trágyakezelés és felhasználás feltételei biztosítottak-e olyan mó-

don, hogy azok tájvédelmi, természetvédelmi kárt ne okozzanak. E körbe tartozik továbbá a keletkező hulladék, szennyvíz, illetve amennyiben hígtrágyás technológiájú, a hígtrágya környezetszennyezés-mentes elhelyezése, kezelése és rendszeres szállítása feltételeinek biztosítása is [Tvt. 17. § (4)–(6)].

- (8) Épületek külterületen való elhelyezésekor nem javasolt a dombtetők, magaslatok, domborzati gerincek, hegycsúcsok beépítése, mert ez kedvezőtlen, zavaró sziluett-hatást okoz. Ettől eltérni akkor lehet, ha műszaki indokok alapján máshol semmilyen módon nem helyezhetők el és létesítésükhöz országos érdek fűződik. Szintén kivételt képeznek azok a tájak, ahol a hagyományos beépítés a magaslatokhoz kötődik (pl. Vendvidék).

A helyreállított „Kotsy” vízialom

Fotó: Duhay Gábor

- (9) Új épületekhez, építményekhez tartozó tájékoztató és hirdető (reklám) táblák elhelyezésénél célszerű figyelembe venni a helyi hagyományokat, az épített környezet értékeinek és a hagyományos tájképnek a megóvását, továbbá a zöldfelület megőrzését.
- (10) Épületet, építményt, nyomvonalas létesítményt, berendezést létesíteni vagy üzembe helyezni védett természeti területen csak akkor lehet, ha nem ütközik a Tvt. 35. § (1) bekezdés a) pontjába foglalt tilalomba, azaz a terület jellegét és állapotát nem veszélyezteti, nem károsítja, illetve a tájképi egység biztosítható.

Vizsgálati szempontok védett természeti terület érintettsége esetén

Védett természeti terület érintettsége esetén vizsgálandó, hogy a tevékenység a Tvt. 38. § (1) bekezdés c) pontja hatálya alá tartozik-e, azaz a tevékenység a terület helyreállítását, jellegének, használatának megváltoztatását okozza-e, mivel ebben az esetben ahhoz a természetvédelmi hatóság engedélye is szükséges, amelyre nézve erre irányuló kérelem alapján – az építésügyi engedélyezési

eljárástól függetlenül – hatósági engedélyezési eljárást kell lefolytatni. Védett növényfaj, illetve állatfaj jelenléte esetén – védett természeti területen kívül is – az engedélyezési eljárás során a Tvt. 42. § (1) és a 43. § (1) bekezdésében foglalt tilalomra figyelemmel kell lenni, és ha a kérelem teljesítése e rendelkezésekbe ütközik, a szakhatósági hozzájárulás nem adható meg vagy – amennyiben lehetséges – kikötések előírásával gondoskodni kell a védett természeti értékek védelméről.

- (11) A szennyvíztisztító telepek, illetve a szennyvízcsatorna-hálózathoz tartozó egyéb felszíni létesítmények tájbaillesztése a telep körül, a beruházás telkén kialakítandó védő erdőszáv telepítésével ajánlott [Tvt. 7. § (2) a)].
- (12) Védett természeti területen lévő beépítésre szánt területen az új beépítés akkor felel meg a tájvédelmi követelményeknek, ha az igazodik a településre jellemző hagyományos beépítési módhoz (pl. utcavonalas, fésűs, előkertes beépítés), méretekhez, tömegformához, stílushoz, anyaghasználathoz, színezéshez. Javasolt a tájidegen létesítmények és formaelemek mellőzése. [Tvt. 35. § (1) a), valamint MSZ 20376-1-5:1999, MSZ 20376-7-10:2007].

Hagyományos fésűs beépítés Fertőszéplakon (Fertő-vidék)

Fotó: Kiss Gábor

- (13) Védett természeti területen, illetve történelmileg kialakult településszerkezettel rendelkező településrészen – ha a település utcaképe megengedi – fasorok és a tájjellegnek megfelelő növények telepítésével szebbé lehet tenni a településképet, a közlekedési területeket (MSZ 20376-1-5:1999, MSZ 20376-7-10:2007). Történelmi településrészekben a növénykiültetés tervezése a történelmi kornak megfelelő

- növényanyag megválasztásával kerüljön sor. Falusi területeken, kertekben a hazai, hagyományos, parasztkerti növények alkalmazása javasolható.
- (14) A műemléki jellegű létesítmények, épületek, építmények kertjét az épület stílusához alkalmazkodva a kert korábbi állapotának, tervének megfelelően célszerű rekonstruálni vagy az épület stílusához illeszkedő, korhű kialakítású, illetve a korra jellemző fajösszetételű növénytelepítéssel felújítani kutatásokra alapozott kertépítészeti, kertrekonstrukciós terv alapján.
 - (15) Műemléki ingatlan telkén csak az épület funkciójával kapcsolatos, az épület stílusához igazodó feliratok, tájékoztató táblák elhelyezése javasolt.
 - (16) Műemléki ingatlan telkén – a műemléki vagy természetvédelmi kezelésből fakadó hirdetések kivéve – hirdető táblák elhelyezése nem javasolt.
 - (17) Tevékenység felhagyása esetén, új funkció betöltésének hiányában a használaton kívüli építményeket el kell bontani [Tvt. 7. § (2) b)] (kivéve egyedi tájérték vagy műemléki jelentőség esetén), és a terület rendezéséhez célszerű tájrehabilitációs tervet készíteni. A tájrendezést az engedélyezett tájrehabilitációs terv szerint javasolt elvégezni.
 - (18) Amennyiben a természetvédelmi oltalom alatt álló, illetve történelmileg kialakult szerkezetű település utcaképére jellemzők az előkertek, javasolható azok beépítés nélküli megőrzése, áttört kerítések építése, az előkertben növényzet telepítése (MSZ 20376-1-5:1999 és MSZ 20376-7-10:2005 szerint).
 - (19) A felszínformákat, a természetes terepfelzín az ingatlanok beépítése, használata során lehetőség szerint meg kell őrizni.
 - (20) Zöldfelületek, különösen fák és cserjék telepítése során a tájjellegnek megfelelő fajok alkalmazása ajánlott.
 - (21) Épületek kül- és belterületi elhelyezésénél javasolt a látványvédelem (kilátás és rálátás) szempontjainak kiemelt vizsgálata, szükség esetén látványterv készítése (MSZ 20372:2004).

Néhány fontosabb jogszabály és az állami irányítás egyéb jogi eszköze

1996. évi LIII. törvény a természet védelméről, 7. § (2) a, c, e, h, 18. § (3),
 1997. évi LXXVIII. törvény az épített környezet alakításáról és védelméről,
 1997. évi CXLI. törvény az ingatlan-nyilvántartásról
 2000. évi CXII. törvény a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet Területrendezési Tervének elfogadásáról és a Balatoni Területrendezési Szabályzat megállapításáról,
 2003. évi XXVI. törvény az Országos Területrendezési Tervről
 2006. évi L. törvény az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. tv. módosításáról
 159/1997. (IX. 26.) Korm. rendelet az épített környezet alakításával és védelmével kapcsolatos műszaki szakértői tevékenység gyakorlásának általános szabályairól
 253/1997. (XII. 20.) Korm. rendelet az országos településrendezési és építési követelményekről 1–45. §,

- 30 36/2002. (III. 7.) Korm. rendelet az országos településrendezési és építési követelményekről szóló 253/1997. (XII. 20.) Korm. rendelet módosításáról
- 45/1997. (XII. 29.) KTM rendelet az építészeti-műszaki tervdokumentációk tartalmi követelményeiről
- 46/1997. (XII. 29.) KTM rendelet az egyes építményekkel, építési munkákkal és építési tevékenységekkel kapcsolatos építésügyi hatósági engedélyezési eljárásokról,
- 3/1998. (II. 11.) KTM rendelet a telekalakítási és építési tilalom elrendeléséről
- 80/1999. (VI. 11.) Korm. rendelet a telepengedély alapján gyakorolható ipari és szolgáltatási tevékenységekről, valamint a telepengedélyezés rendjéről,
- 109/1999. (XII. 29.) FVM rendelet az ingatlan-nyilvántartásról szóló 1997. évi CXLI. törvény végrehajtásáról
- 85/2000. (XI. 8.) FVM rendelet a telekalakításról

Szabványok

- MSZ 20372:2004 Természetvédelem. Tájak esztétikai minősítése
- MSZ 20376-1:1999 Természetvédelem. Épületek, építmények tájbaillesztése védett természeti területeken
- MSZ 20376-2:1999 Természetvédelem. Épületek, építmények tájbaillesztése a Duna-Tisza köze védett természeti területein
- MSZ 20376-3:1999 Természetvédelem. Épületek, építmények tájbaillesztése a Balaton-felvidék védett természeti területein
- MSZ 20376-4:1999 Természetvédelem. Épületek, építmények tájbaillesztése a Kisalföld védett természeti területein
- MSZ 20376-5:1999 Természetvédelem. Épületek, építmények tájbaillesztése a Budapest és környéke védett természeti területein
- MSZ 20376-7:2004 Természetvédelem. Épületek, építmények tájbaillesztése Nyugat-Dunántúl védett természeti területein
- MSZ 20376-8:2004 Természetvédelem. Épületek, építmények tájbaillesztése Észak-Magyarország védett természeti területein
- MSZ 20376-9:2006 Természetvédelem. Épületek, építmények tájbaillesztése az Alföld védett természeti területein
- MSZ 20376-10:2006 Természetvédelem. Épületek, építmények tájbaillesztése a Felső-Tisza-vidék védett természeti területein
- MSZ 20374 Természetvédelem. Gazdálkodási épületek, építmények tájbaillesztése (előkészítés alatt)

2. Villamos energia termelésével, szállításával és szolgáltatásával kapcsolatos hatósági engedélyezési eljárás

31

Eljáró hatóság

első fokon: Magyar Energia Hivatal

másodfokon: A hivatal határozata ellen kizárólag bírói úton lehet jogorvoslattal élni.

Tájvédelmi gyakorlati tanácsok

a) a nyomvonal kijelölésére irányuló vezetékjogi eljárás

- (1) Védett természeti területen a terület funkcionális működését biztosító új villamos-energia-ellátási vezeték építése lehetőleg terepszint alatti elhelyezéssel történjen, transzformátor-állomás földbe süllyesztve létesüljön, kivéve, ha a terepszint alatti elhelyezés magát a védett természeti értéket, vagy egyedi tájértéket veszélyeztetné [Tvt. 35. § (1), MSZ 20379:1999/. Ez alól kivételt jelent a kunhalmok és földvárak területe, amelyeknél a terepszint alatti elhelyezés jellemzően több kárt okoz [Tvt. 35. § (1)].
- (2) Az ökológiai hálózat területein, valamint a tájképvédelmi övezetekben külterületen is lehetőleg a térszín alatt, földkábelrel javasolt megoldani a villamos energia szállítását [Tvt. 7. § (2) h)]. A földkábelrel ki nem váltható, elkerülhetetlen felszíni villamos-energia-hálózat kialakításakor, fejlesztésekor törekedni kell a meglévő mezsgyéken, vonalas létesítmények mentén húzódó sávokon, közműfolyosókon, útpadkákon vagy más degradált területeken történő átvezetésre.
- (3) Léggábelek nyomvonalának kijelölésekor javasolt figyelembe venni az ott található fás szárú vegetációt, illetve védett és nem védett természeti területen az élőhely növény- és állatvilágát, valamint a tájképi adottságokat. Ügyelni kell arra, hogy tartóoszlopot, s egyéb berendezést ne telepítsenek kunhalmon vagy földvár területén [Tvt. 35. § (1)]. A beruházást a természeti adottságok megőrzésének biztosítása mellett lehet megvalósítani.
- (4) Léggábelek építése lehetőleg fakivágás nélkül történjen. Az építés során a jelentős dendrológiai vagy természeti értéket képviselő fás vegetációt javasolt megőrizni. Fakivágás esetén a kivágott faegyedek pótlása, vagy a tájképvédelmi szakhatóság előzetes állásfoglalása alapján pénzbenei megváltása is szóba jöhet. A fa pótlás helyét, idejét, módját és a telepítendő faegyedek fajtát a természetvédelmi hatóság jelölheti ki. Pénzbenei megváltás esetén általában a természetvédelmi hatóságra hárul a telepítési munka.
- (5) A vezeték nyomvonalán a karbantartási sávok rendszeres kezelést, a gyepterületek rendszeres kaszálást igényelnek.
- (6) A kisfeszültségű hálózathoz fa oszlopokat célszerű használni.
- (7) A védett és fokozottan védett madárfajok védelme, a villamos áraműtés bekövetkezésének megelőzése és megakadályozása érdekében minden lehetséges műszaki megoldást alkalmazni kell (madárvédő papucs, szigetelt-burkolt vezeték, a feszítő-

- 32 oszlopoknál alsó átvezetés, oszloptranzformátornál alsó lekötés, gólyafészkek közelében a vezetékek fedése stb.). Védett madarak áramütéstől való védelme érdekében új középvezettségű szabad légvezeték telepítését csak szigetelt oszlopokkal javasolt megoldani [Tvt. 43. § (1), 44. § (5), valamint MSZ 20384-1:2003, MSZ 20384-2:2005].

Fotó: Kiss Gábor

Fészekmagasító állvány villanyvezeték-tartóoszlopon

- (8) A fészket érintő műtárgyakkal kapcsolatos kivitelezési munkálatok fészkelési időn kívül, az illetékes természetvédelmi ór felügyelete mellett végezhetők.
- (9) Az építési és az azt követő helyreállítási munkákat csak akkor és úgy lehet végezni, hogy az ott élő védett állatfajok egyedei vonatkozásában ne ütközzön a Tvt. 43. § (1) bekezdésében meghatározott tilalomba, a nem védett állatfajok egyedeit illetően pedig célszerű, hogy a munkálatok azok szaporodását ne akadályozzák, ne veszélyeztessék.
- (10) A munkaterületet a lehető legrövidebb határidőn belül javasolt rendezni, ami magába kell, hogy foglalja a természeti környezet vizuális és biológiai állapot-minőségének helyreállítását is.

b) erőmű (20 MW feletti) létesítése

- (1) Mivel a 314/2005. (XII. 25.) Korm. rendelet 1. számú melléklet 28-31. pontja szerint az erőművek egy részének telepítése a környezeti hatásvizsgálat köteles tevékenységek közé tartozik, míg más részük a 3. számú melléklet 72-74. pontja alapján a felügyelőség döntésétől függően környezeti hatásvizsgálat köteles, ezért vizsgálni szükséges, hogy az adott erőmű a rendelet hatálya alá tartozik-e, és ha igen,

a rendelet szerinti eljárás lefolytatásra került-e. Amennyiben igen, akkor az abban az eljárásban hozott határozatban foglaltakra a szakhatósági eljárás során figyelemmel kell lenni. A természetvédelmi, tájvédelmi szakhatóságnak a környezetvédelmi engedély kiadása esetén – annak érvényességi idejéhez igazodva – célszerű meghatározni a szakhatósági állásfoglalás érvényességi idejét.

- (2) Természetes vagy természetközeli, emberi beavatkozástól kevésbé bolygatott tájban nem javasolható új, villamos energiát termelő erőmű létesítése, mivel ilyen esetben a tájbailestés nem megoldható [Tvt. 6. § (2)].
- (3) A létesülő új erőműveket – a szélerőművek kivételével – telekhatáron belül, de a létesítmény körül védőfásítással (pl. védelmi erdő) célszerű tájbailestzeni.
- (4) Erőművek telepítésekor védőterületet célszerű kijelölni a védett természeti területek, érzékeny természeti területek, élőhelyek, felszíni vizek stb. védelme érdekében. Szélerőművet a védendő területektől – beleértve a településeket is – 800-1000 m-en belül nem javasolt telepíteni. Az engedélyezési eljárás során szakhatósági mérlegelés tárgya az erőmű által okozott környezet- és természetvédelmi hatások monitorozásának előírása. Ennek a kritériumrendszerét a helyi adottságoknak megfelelően a szakhatósági eljárás során javasolt meghatározni.
- (5) A telepítés helyét tanácsos úgy megválasztani, hogy a kivitelezés, a működés, valamint az erőmű felszámolása a területen található egyedi tájértékeket ne veszélyeztesse [Tvt. 6. § (2), 7. § (2) c)].
- (6) Az erőmű építtetője ill. kivitelezője az építési munkálatok befejeztével az erőműtelep környezetének rendezésére kötelezett [Tvt. 7. § (2) b)]. A létesítmény teljes felszámolását követő tájrendezési (tájrehabilitációs) terv készíttetése általában elvárható a beruházótól, amikor telepítési engedélyért folyamodik. Ennek vizsgálata szintén tárgya lehet a tájvédelmi szakhatósági állásfoglalás kialakításának.
- (7) Szélerőművek telepítése táj- és természetvédelmi szempontból általában nem javasolt védett természeti területen (ex lege védett területeken, valamint felszín alatti védett természeti érték esetén azok felszíni vetületén sem) [Tvt. 35. § (1) a)], természeti területen, nemzetközi egyezmény hatálya alá tartozó területen (Ramsari, Natura 2000 stb.) /274/2004. Korm. rendelet 8. § (1), 10. § (1)-(2), 10/A§ (1)], valamint az ökológiai hálózat egyéb területein.
- (8) Szélerőművek elhelyezése során az élővilág-védelmi szempontok értékelésénél fontos figyelembe venni, hogy a szélerőművek nem zavarhatják a vadon élő állatok, főként a fokozottan védett fajok [Tvt. 43. § (1)] lakó-, élő-, táplálkozási és pihenőhelyeit, az évszakhoz kötött, valamint a napi vonulási útvonalait. Védőtávolság biztosítása szükséges a vizes élőhelyek, a vízfolyások, tavak és víztározók környezetében [Tvt. 16. § (5), 18. § (3)].
- (9) Szélerőművek elhelyezésekor a földtudományi értékek, képződmények védelmére javasolt kiemelten ügyelni [Tvt. 19. § (2)]. A talajbolygatás, talajerózió elleni védelem érdekében meghatározandó az a legnagyobb lejtőszög, amely mellett még lehetséges a telepítés, figyelembe véve a talajpusztulás és a tereprendezés hatására várható élőhely-károsodás mértékét. Tekintettel az ez esetben várható jelentősebb tereprendezési feladatokra, védett és védendő felszíni és felszín alatti formák esetében

- 34 nem javasolt a telepítés. Ehhez a felszín alatti képződmények (pl. barlangok) felszíni vetületét is célszerű figyelembe venni [Tvt. 48. § (4)].
- (10) Egy szélérőmű közvetlen helyigénye legalább 300 m²/MW. Ez azt jelenti, hogy ekkora az erőmű által közvetlenül megbolygatott terület. Ehhez hozzáadódik a feltáró utak területigénye is. A teljes helyigény kiszámításánál tehát az utakat és egyéb kiszolgáló létesítményeket is célszerű figyelembe venni a döntéshozatal során.
- (11) A szélérőművekre vonatkozó előírások a kísérleti szélmérő berendezések esetére is vonatkoztathatók.

Szélérőművek tájbaillesztési sajátosságai

Azokon a területeken, ahol a szélérőművek elhelyezése kizáró táj- és természetvédelmi problémákat nem okoz, a telepítésnél elsősorban a nagy méretű, egybefüggő mezőgazdasági területek (főként szántók), ipari területek, valamint a külszíni bányászattal, vagy más módon roncsolt, degradált területek jöhetnek számításba.

A tájbaillesztési követelmények teljesítését egyszerű, funkcionális szerkezet, matt, világoszürke festés, illetve a lehető legkisebb magasság alkalmazásával javasolt elősegíteni. Előnyösebb továbbá az erőmű-telep nem hosszanti, hanem csoportos formában való elhelyezése, mert így hatása kevésbé zavaró. Tájvédelmi okokból célszerű kerülni a kiemelkedő magaslatokra történő telepítést. A szélérőművekhez tartozó kiszolgáló létesítmények tájbaillesztéséhez tartozik az erőműveken kívül az utak és transzformátorházak tájbaillesztése is. Növényzet telepítése főként a transzformátorházak esetében javasolható [Tvt. 7. § (2) a)].

A szélérőművek kevésbé zavaró tájelemek egy ipari jellegű tájban (Várpalota–Inota)

Fotó: Kiss Gábor

Néhány fontosabb jogszabály és az állami irányítás egyéb jogi eszköze

35

1996. évi LIII. törvény a természet védelméről 7. § (2) a, g, h,

2001. évi CX. törvény a villamos energiáról

2003. évi XXVI. törvény az Országos Területrendezési Tervről

180/2002. (IV. 5.) Korm. rendelet a villamos energiáról szóló 2001. évi CX. törvény végrehajtásáról

8005/2001. (MK 156.) KöM tájékoztató a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény erejénél fogva védett lápok jegyzékéről

8006/2001. (MK 156.) KöM tájékoztató a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény erejénél fogva védett szikes tavak jegyzékéről

8002/2005. (MK 138.) KvVM tájékoztató a nyílt karszt területek külterületi jegyzékéről (A tájékoztató mellékletét képező jegyzéket a Környezetvédelmi és Vízügyi Értesítő teszi közzé. A jegyzék a nyílt karszt területekkel érintett földrészetek külterületi helyrajzi számait tartalmazza)

Szabványok

MSZ 20379:1999 Természetvédelem. Nyomvonalas létesítmények és műtárgyaik tájbaillesztése védett természeti területeken

MSZ 20384-1:2003 Természetvédelem. Madárvédelmi berendezések 1. rész: Fogalom meghatározások

MSZ 20384-2:2005 Természetvédelem. Madárvédelmi berendezések 2. rész: Fészekmagasító állvány és szigetelőpapucs

Szélérőmű Kulcsnál

Fotó: Duhay Gábor

36 **3. Gázszolgáltatási, gázértékesítési hatósági engedélyezési eljárás a gázszolgáltatási berendezések telepítése, megszüntetése esetében**

Eljáró hatóság

első fokon: Magyar Energia Hivatal

másodfokon: A hivatal határozata ellen kizárólag bírói úton lehet jogorvoslással élni.

Tájvédelmi gyakorlati tanácsok

- (1) Védett természeti területen nagynyomású gázvezeték nem létesíthető (MSZ 20379:1999).
- (2) Védett természeti terület természeti és kezelt övezetében, valamint fokozottan védett természeti területen közép- és kisnyomású gázvezeték csak abban az esetben telepíthető, ha a belterület gázellátása más nyomvonalon nem oldható meg (MSZ 20379:1999).
- (3) Gázszolgáltatási berendezések telepítése során el kell kerülni a védett természeti értékek minősülő kunhalmok és földvárak területét [Tvt. 35. § (1) a)].
- (4) A gázvezetékek építése lehetőleg fakivágás, vagy természetes gyepterület igénybevétele nélkül történjen. A jelentős dendrológiai vagy természeti értéket képviselő vegetációt javasolt megőrizni. Fakivágás esetén a kivágott faegyedek pótlása – a kötelező szerviz sávon kívül – ajánlható. A kivitelezés során megsérült ill. elpusztult növényzetet a sérült felülettel azonos mértékben javasolt pótolni, vagy a természetes begyepesedést elősegíteni.
- (5) Telepítés után a gázvezeték nyomvonalát célszerű természetközeli állapotba hozni – különösen külterületen – a természetes vegetáció minél gyorsabb visszatelepülésének érdekében [Tvt. 7. § (2) f)]. A nyomvonal felülvetését – ha szükséges – honos fűfélék magkeverékével javasolt elvégezni. Gyepes esetében az idegen fűfajok ilyen módon történő behurcolása gondot okozhat, ezért a területtől függően nem mindig javasolt ragaszkodni a gyepesítéshez.
- (6) Védett természeti területen külterületi gázvezeték nyomvonaljelzésére a legfeljebb 1,80 m magas, barnára festett oszlopok ajánlottak, amelyek tetején az irányjelző a gázvezetéket jelző sárga színre festhető.
- (7) A gázvezetékek a vízfolyásokat, árkokat lehetőleg alulról keresztezzék [Tvt. 7. § (2) a)].
- (8) A nagynyomású gázfogadó (gázátadó) létesítményeket külterületen tájba illő növényzettel célszerű takarni. A helykiválasztás elsősorban meglévő növényzet takarásában történjen, ill. a tájbaillesztés érdekében a létesítmény körül honos, többszintű növénytelepítés javasolt. Növényzettel való takarás esetén áttört kerítés is alkalmazható. A kerítés javasolt méretei: legfeljebb 1,80 m magas legyen, fa oszlopokból, zöld műanyag-bevonatos dróthálóból készüljön. A közmű számára biztosított ingatlanon javasolt a takarófásítást is megoldani [Tvt. 7. § (2) a)].

- (9) Fogyasztói berendezések, csővezetékek rejtett elhelyezésének biztosítása is megoldandó feladat. A nyomáscsökkentő műszaki létesítményeket tájba illő növényzettel vagy kerítéssel célszerű takarni. A fogyasztói vezetéket, amennyiben van megfelelő méretű oldalkert, ott javasolt vezetni [Tvt. 7. § (2) a)].
- (10) A gázszolgáltatással kapcsolatos létesítményeket javasolt úgy kialakítani, hogy biztosítható legyen a tájvédelmi célú növénytelepítés kialakítása és fenntartása (MSZ/T 20362:2004).
- (11) Tartályos gázszolgáltató létesítmény elhelyezése mezőgazdasági területen csak abban az esetben indokolt és elfogadható, ha az övezetben lakóépület, feldolgozó üzem, vagy vendéglátásra alkalmas épület létesítése rendezési terv alapján engedélyezhető.

1. táblázat. Védőövezet és telepítési távolságok gáztartály esetén (m)

	Megnevezés	Földdel takart tartály térfogata (m ³)		Föld feletti tartály térfogata (m ³)			
		<5	>5	<5	5–25	>25	
0	Védőövezet	2	3	3	5	20	
1	Lakóházi nyílászárótól	3	5	2	8	25	
2	Közösségi épület nyílászárójától	5	6	7,5	10	30	
3	Építménytől, szabadtértől	„A” és „b” tűzv. o.	6	7,5	15	22,5	30
		„C” tűzv. o.	4	5	7,5	15	22,5
		„D” és „e” tűzv. o.	3	4	6	7,5	15
4	Közforgalmú út szélétől	3	5	5	10	30	
5	Üreges, túlnyomás nélküli közművezetektől	3	3	3	5	20	
6	400V feletti vill. berendezésektől	3	3	3	5	20	
7	Nyitott aknától, gödörtől	5	5	10	15	25	
8	Vasúti pályatesztől	5	5	10	15	25	
9	Szomszédos pébé tartálytól	1	1	1	1	1	
10	Védőfaltól	-	-	1,5	1,5	1,5	
11	Elgőzölögtető fűtőegységtől	3	3	3	5	10	
12	Tartálykocsi töltő-lefejtőhelytől	3	3	3	5	20	
13	Villamos légvezeték oszlopától	1,5-szörös oszlopmagasság					

Forrás: 2/1994. Műszaki Igazgatóhelyettesi utasítás melléklete p.10.

Megjegyzés:

A védőövezet és a telepítési távolság felére csökkenthető föld feletti tartály esetében, ha megfelelő tűzállóságú, min. 2 m magas védőfalat telepítenek a tartálytól min. 1,5 m távolságban.

- 38
- (12) Gáztartályok esetében célszerű figyelembe venni az esetlegesen elfolyó PB gáz eloszlási lehetőségeit, szükség esetén terelőfallal, folyókával kell biztosítani az irányított elfolyást (MSZ/T 20362:2004). Pince, gödör, talajszint alatti létesítmény a tároló méretétől függően 15, illetve 20 m-en belül általában nem lehet.
 - (13) Gáztartály létesítésének engedélyezési eljárása során javasolt megvizsgálni a telepítéshez és a feltöltésekhez szükséges szállítási tevékenységek (pl. utak, gépkocsiforgalom) tájra, élővilágra gyakorolt hatását is.

Gáztartályok tájbaillesztési sajátosságai

A gáztartályok tájbaillesztését elsősorban földbe süllyesztéssel, tereprendezéssel (főldsáv, földkaréj, katlan), növényzettel, egyéb kertépítészeti módszerekkel (lugas, kordon, emelt ágyás, stb.), a hagyományos építészeti stílushoz igazodó építészeti megoldással, illetve ezek kombinációival javasolt megoldani. A tájbaillesztés lehetőségeit már a hely kiválasztása során is célszerű figyelembe venni (MSZ/T 20362:2004).

Csak felülről látható,
növényzettel körbeültetett
PB gáztartály
(Balaton-felvidéki
Nemzeti Park)

Fotó: Duhay Gábor

Néhány fontosabb jogszabály és az állami irányítás egyéb jogi eszköze

39

1996. évi LIII. törvény a természet védelméről 7. § (2) a, b, g, h,
1997. évi LXXVIII. törvény az épített környezet alakításáról és védelméről 1. § c, d, e, g
pont; 36. § b pont,
2003. évi XXVI. törvény az Országos Területrendezési Tervről
2003. évi XLII. törvény a földgázellátásról
111/2003. (I. 20.) Korm. rendelet a földgázellátásról szóló 2003. évi XLII. törvény egyes
rendelkezéseinek végrehajtásáról
46/1997. (XII. 29.) KTM rendelet az egyes építményekkel, építési munkákkal és építési
tevékenységekkel kapcsolatos építésügyi hatósági engedélyezési eljárásokról, 1. § 1.
pont, 7. § 1. pont, 9. § b, h, i pont.
8005/2001. (MK 156.) KöM tájékoztató a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. tör-
vény erejénél fogva védett lápok jegyzékéről
8002/2005. (MK 138.) KvVM tájékoztató a nyílt karszt területek külterületi jegyzékéről (A
tájékoztató mellékletét képező jegyzéket a Környezetvédelmi és Vízügyi Értesítő teszi
közzé. A jegyzék a nyílt karszt területekkel érintett földrészletek külterületi helyrajzi
számait tartalmazza)
8006/2001. (MK 156.) KöM tájékoztató a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. tör-
vény erejénél fogva védett szikes tavak jegyzékéről

Szabványok

- MSZ/T 20362:2004 Gáztartályok tájbaillesztése védett természeti területeken
MSZ 20379:1999 Természetvédelem. Nyomvonalas létesítmények és műtárgyaik tájbail-
lesztése védett természeti területeken

40 **4. A termőföld más célú hasznosításának hatósági engedélyezési eljárása**

Eljáró hatóság

első fokon: körzeti földhivatal
másodfokon: megyei földhivatal

Tájvédelmi gyakorlati tanácsok

a) külterületi föld belterületbe vonása, beépítésre szánt területté való kijelölése

- (1) Beépítésre szánt terület kijelölése belterületbe vonás nélkül, külterületen is lehetséges.
- (2) Újonnan beépítésre szánt területek kijelölésével egyidejűleg a település közigazgatási területének biológiai aktivitás értéke az átminősítés előtti aktivitás értékhez képest nem csökkenhet [Étv. 8.§ (2) b)].
- (3) Külterületi védett természeti terület csak akkor vonható belterületbe, ha a belterület is védett természeti terület [Tvt. 37. § (5)], és a védett természeti érték fennmaradását a belterületbe vonás nem veszélyezteti.
- (4) A tájszerkezet védelme érdekében – amennyiben ezt a tájszerkezet megőrzésének szempontja indokolja – a külterületi termőföld belterületbe vonása nem javasolt, ha ezáltal a települések belterületei összenőnének, vagy 200 m-nél közelebb kerülnének egymáshoz.
- (5) El kell kerülni a természeti területek, valamint a hagyományos gazdálkodású területek belterületbe vonását, amennyiben annak következtében a táj jellege, esztétikai és természeti értéke helyreállíthatatlanul károsodik [Tvt. 7. § (3)].
- (6) Kiemelt természetvédelmi oltalom alatt nem álló földterület belterületbe vonása után (egyedi tájérték esetét kivéve) tájvédelmi szakhatóságként nem lehet eljárni. Gyakorlatilag a területet érintő további eljárásokban a tájvédelmi érdekek nem érvényesíthetők.

Hagyományos
táj- és településszerkezet
Herceggút környékén
(Tokaj-Hegyalja)

Fotó: Kiss Gábor

b) külterületi föld végleges más célú hasznosítása

41

- (1) A végleges más célú hasznosítás engedélyezése során tekintettel kell lenni az ökológiai kapcsolatok fennmaradására.
- (2) Végleges más célú hasznosításra védett természeti területen, Natura 2000 területen lehetőség szerint elsősorban a jelenleg szántóföldi hasznosítás alatt álló területek igénybevételével kerüljön sor, és csak abban az esetben, ha a védelmet megalapozó élőhelyi állapot fennmaradása és a védelmi célkitűzések továbbra is biztosítottak maradnak.
- (3) A barlangra és/vagy víznyelőre potenciálisan hatással lévő területeken indokolt fenntartani a gyep vagy erdő művelési ágban való hasznosítást.
- (4) A kunhalmok felszínén és védőterületén gyep vagy erdő művelési ágban való hasznosítást javasolt fenntartani, illetve – a nem gyep művelésű kunhalmok esetében – lehetőség szerint kialakítani.

Kunhalm mezőgazdasági hasznosítású tájban (Onga)

Fotó: Kiss Gábor

Vizsgálati szempontok termőföld más célú hasznosításának hatósági engedélyezési eljárása során

Az eljárás során vizsgálni szükséges, hogy

- a más célú hasznosítás – helye és mértéke alapján – elfogadható-e a védett természeti terület védelmi célkitűzései szempontjából vagy a Natura 2000 terület kijelölését megalapozó élőhelyi állapot fennmaradásának biztosítása szempontjából,
- a tervezett területhasználat hatással van-e a természeti rendszerekre, az ökológiai hálózatra, az ökológiai hálózat egybefüggő rendszerét megbontja-e;

- a tervezett területhasználat megfelel-e a tájbaillesztés feltételeinek, a tervezett más célú hasznosítás illeszkedik-e a környező területhasználatok rendszerébe;
- a területen várhatóan milyen arányú lesz a biológiai aktív és inaktív felületek aránya, az arányszámot célszerű összevetni a környező területhasználatok arányszámaival.

Fontos megjegyzés: legyünk figyelemmel arra, hogy a más célú hasznosítás engedélyezési eljárása a területhasználatra és nem a más engedélyezési eljárás körébe tartozó létesítmény, építmény engedélyezésére vonatkozik.

Néhány fontosabb jogszabály és az állami irányítás egyéb jogi eszköze

1994. évi LV. törvény a termőföldről, 36-40, 44-51. §,

1996. évi LIII. törvény a természet védelméről 7. § (1), (2) c, d, h (3), 35. § (3), 37. § (5), 38. § (1)

1996. évi LIV. törvény az erdőről és az erdő védelméről 65-71. §

1997. évi LXXVIII. törvény az épített környezet alakításáról és védelméről

1997. évi CXLI. törvény az ingatlan-nyilvántartásról

2000. évi CXII. törvény a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet Területrendezési Tervének elfogadásáról és a Balatoni Területrendezési Szabályzat megállapításáról

2003. évi XXVI. törvény az Országos Területrendezési Tervről

29/1997. (IV. 30.) FM rendelet az erdőről és az erdő védelméről szóló 1996. évi LIV. törvény végrehajtására 87-91. §.

109/1999. (XII. 29.) FVM rendelet az ingatlan-nyilvántartásról szóló 1997. évi CXLI. törvény végrehajtásáról

12/2005. (VI. 17.) KvVM rendelet a fokozottan védett növény-, illetve állatfajok élőhelyén és élőhelye körüli korlátozás elrendelésének részletes szabályairól

9/2007. (IV. 3.) ÖTM rendelet a területek biológiai aktivitásértékének számításáról

8005/2001. (MK 156.) KöM tájékoztató a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény erejénél fogva védett lápok jegyzékéről

8006/2001. (MK 156.) KöM tájékoztató a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény erejénél fogva védett szikes tavak jegyzékéről

8002/2005. (MK 138.) KvVM tájékoztató a nyílt karszt területek külterületi jegyzékéről (A tájékoztató mellékletét képező jegyzéket a Környezetvédelmi és Vízügyi Értesítő teszi közzé. A jegyzék a nyílt karszt területekkel érintett földrészeket külterületi helyrajzi számaikat tartalmazza)

5. Erdészeti hatósági engedélyezési eljárás

Eljáró hatóság

első fokon: a Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal megyei szinten működő területi szervei közül tíz kijelölt jár el

másodfokon: a Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Központja

Tájvédelmi gyakorlati tanácsok

Az erdők és fásítások tájvédelmi szerepe és az eljárás általános szempontjai

A természetközeli állapotú, többszintes erdőtársulás az egyik legmagasabb biológiai teljesítőképességű zöldfelületi elem. Az erdőterületek ökológiai hálózaton belül betöltött fontos szerepükön túlmenően, fontos településökológiai, ezen keresztül környezetvédelmi és környezet egészségügyi szerepet is betöltenek. A település külterületi zöldfelületi rendszerében fontosak a mezővédő erdősávok, tájfásítások, az épített létesítmények melletti véderdő funkciójú erdőterületek. Az erdőterületek ökológiai hálózatban betöltött szerepének, a kiegyenlítő, védő funkciójának, térszerkezetének megőrzése és fejlesztése tájvédelmi szempontból kiemelt jelentőségű.

Az eljárás során tekintettel kell lenni arra, hogy a megszüntetett erdőterületek pótlására új helyen létesített erdőterületek csak több évtized után érhetik el a korábbi, beállott állományok biológiai teljesítőképességét. A védelmi rendeltetésű erdőterületek az adott helyen töltik be szerepüket, azok elhelyezkedésének megváltoztatása csak a védelmi ok megszűnése után fogadható el.

Törekedni kell arra, hogy az erdőterületek, tájfásítások elhelyezkedésének módosítására, fejlesztésére tájvédelmi szempontok figyelembevételével végzett komplex területi tervezés nyomán kerüljön sor.

Amennyiben nem az erdészeti hatóság által történt a szakhatósági megkeresés, ellenőrizni szükséges, hogy a tárgyi erdőrészlet, fásítás, az erdőtvény hatálya alá tartozik-e. Védett természeti területen és Natura 2000 területen az erdőről és az erdő védelméről szóló törvény hatálya alá nem tartozó fa, facsoport, fasor, fás legelőn lévő fa kivágásához, telepítéséhez a természetvédelmi hatóság engedélye szükséges [Tvt. 38. § (1) e), 275/2004. Korm. rend. 9. §. (2) c)].

a) burkolt erdészeti feltárási út létesítése, bővítése, megszüntetése

- (1) Minden erdészeti feltárási út alapvetően megváltoztatja a térség vízháztartását, ami kifejezetten káros, ezért csak különösen indokolt esetben javasolt támogatni a létesítésüket.

- 44
- (2) A burkolt erdészeti feltáró út lehetőleg már meglévő földút nyomvonalán haladjon, kivéve, ha a meglévő földút nyomvonalánál tájvédelmi szempontból kedvezőbb megoldás is kínálkozik.
 - (3) Új burkolt erdészeti feltáró út tervezésekor a nyomvonalat úgy célszerű kijelölni, hogy az út ne törje meg a táj egységét, a domborzat harmóniáját, és ne okozza az erdővel borított táj durva megváltozását [Tvt. 7. § (2) a), valamint MSZ 20365:2003].

**Erdészeti feltáró út
a Bükkben**

Fotó: Duhay Gábor

- (4) Az erdészeti út vízszintes és magassági vonalvezetését a terepalakulathoz tanácsos igazítani, a vonalvezetés lehetőleg kövesse a rétegvonalakat (MSZ 20365:2003).
- (5) Ha az út olyan helyre kerül, ahol az értékes tájkép miatt kilátó is épült, akkor a kilátóból látható területen különösen kell ügyelni az út tájba illő nyomvonalvezetésére. A fő kilátási helyekről az utat különös gonddal javasolt takarásban vezetni, tájbailleszteni. Célszerű elősegíteni a kilátópontról feltáruló táj látványának megőrzését.
- (6) A feltáró út vízszintes vonalvezetésére – az 1. sz. mellékletben szereplő területeken – több megoldást javasolt megtervezni.
- (7) Feltáró út vízszintes vonalvezetésének tervezésekor kerülni kell a védett, különösen fokozottan védett fajok élőhelyének zavarását [Tvt. 35. § (1) a), 43. § (1)], és megőrzendő az értékes földtudományi képződmények [Tvt. 19. § (2)], kunhalmok (halomsírmező) és földvárak.
- (8) Az út felépítményét, műtárgyait, meredek rézsú- és árokburkolatait természetes anyagból javasolt megépíteni.
- (9) Az utak burkolatát lehetőleg igazítani kell a táj jellegéhez és a leginkább helyinek tekinthető anyag(ok) használatához. Lehetőleg előnyben részesítendő a különböző stabilizációs, továbbá makadám burkolatok. Célszerű kerülni a felhagyás után bontást igénylő, továbbá a környezetre ártalmas anyagú burkolat alkalmazását. Védett természeti területeken tilos a környezetre ártalmas anyagú burkolat alkalmazása [Tvt. 35. § (1) a)].

- (10) Az utak felszíni vízelvezetését, az út alatti víztárolásokat és a műtárgyak kialakítását úgy javasolt megtervezni, hogy ne befolyásolja hátrányosan a környező területek vízháztartását.
- (11) Az útépitést követően a beruházótól elvárható a terület helyreállítása.
- (12) Az erdészeti feltáró út magánút, olyan úttípus, amely közforgalom elől el van zárva. Meglévő erdészeti út burkolását abban az esetben javasolt engedélyezni, ha az út közforgalom előli elzárása biztosítható. A természetvédelmi hatóság a közforgalom előli elzárás megoldására sorompó építésén túl egyéb létesítmények építését (árkolást), ill. intézkedéseket (pl. folyamatos őrzést) is előírhat.
- (13) Új utak építését úgy célszerű megoldani, hogy élőhelyeket, életközösségeket, ökológiai egységeket ne határoljanak el egymástól, továbbá védett, különösen fokozottan védett fajok élőhelyét ne zavarja.

Az Istállóskői-barlang (Büki Nemzeti Park) erdei környezetben fekszik

Fotó: Duhay Gábor

b) erdőnek, illetve fásításnak minősülő földrészlet igénybevétele

ba) az erdőterület mezőgazdasági művelésbe vonása

- (1) Természetes vagy természetközeli erdők és a természetközeli zárt erdő fenntartására alkalmas termőhelyen álló erdők mezőgazdasági művelésbe vonását nem javasolt támogatni.
- (2) 40%-nál meredekebb lejtőkön folyamatos (lehetőleg idős faállományból álló) erdőborítás kialakítása célszerű, és csak olyan felújítási módokat javasolt alkalmazni, amelyekkel e folyamatos erdőborítás a felújítás során is biztosítható. E területek mezőgazdasági művelésbe vonása nem támogatható. Kivételt képeznek a természetvédelmi célú beavatkozások: pl. természetközeli nyílt gyeptársulások helyreállítása az arra alkalmas termőhelyeken, vagy ha a tájidegen fajok visszaszorítása a művelési ág változtatást szükségessé teszi.

- 46 (3) 12–40% meredekségű lejtőn a folyamatos (idős faállományból álló) erdőborítás fenntartása és a folyamatos erdőborítást biztosító erdőfelújítási módok alkalmazása javasolt, mezőgazdasági művelést csak gyepek (rét, legelő), tehát egész évben növényborítást nyújtó hasznosítás esetén javasolt engedélyezni. Déli kiettség esetén 17% lejtésig szőlő, gyümölcsös telepítése elfogadható.

bb) az erdőterület termelésből való kivonása

- (1) Funkcionálisan védelmi rendeltetésű erdőterület termelésből való kivonása csak a védelmi ok megszűnése után fogadható el (pl. ipari létesítmény megszűnése).
- (2) A termelésből kivont erdőterület pótlásáról gondoskodni kell, olyan módon, hogy a település külterületi zöldfelületi rendszerének erdőterületi aránya, szerkezete fennmaradjon, illetve kiegészüljön.
- (3) Természetközeli erdők területének termelésből való kivonása általában nem támogatható. Ez alól mindössze a természetvédelmi, illetve a feltétlenül szükséges erdőgazdálkodási célt lehet kivételnek tekinteni.
- (4) Tájékvédelmi szempontból jelentős gerinceken, csúcson erdőterület termelésből történő kivonása kerülendő.
- (5) Az erdőterület termelésből kivonható, ha azt a természetvédelmi kezelési szempontok (pl. cserje-, illetve gyeptársulások védelme) indokolják.

**A Mész-tetői fás legelő
(Bükk-vidék)**

Fotó: Kiss Gábor

bc) az erdőterület termelésből való időleges kivonása

- (1) Amennyiben az igénybevétel időleges jellegű (pl. építési felvonulási terület célja), csak az időleges kivonást vagy rendeltetészerű használatot akadályozó igénybevételt javasolt támogatni.
- (2) Termelésből való időleges kivonás általában akkor javasolt, ha csak olyan célból történik, amely nem akadályozza meg az erdőterület későbbi helyreállítását.

- (3) Csak olyan erdőterület vonható ki időlegesen termelésből, ahol a természeti, táji értékek nem károsodnak a kivonás következtében.
- (4) Ideiglenes használat után a területet az ökológiai viszonyoknak és termőhelyi adottságoknak megfelelő őshonos fa- és cserjefajok telepítésével javasolt újraerdősíteni. Telepítéskor javasolt a természetkímélő megoldások alkalmazása.

bd) az erdőterület rendeltetészerű használatát akadályozó igénybevétele

- (1) A rendeltetészerű használatot akadályozó igénybevétel által érintett területet a lehető legkisebb kiterjedéssel célszerű meghatározni.
- (2) Az igénybevétel szükségességének megszűnése esetén az épített elemeket javasolt felszámolni, illetve az igénybe vett területet helyreállítani, és a termőhelyi adottságoknak megfelelően újraerdősíteni.
- (3) Az építési, karbantartási, helyreállítási munkákat csak akkor és úgy lehet végezni, hogy az ott élő védett állatfajok egyedei vonatkozásában ne ütközzön a Tvt. 43. § (1) bekezdésébe ütköző tilalomba, a nem védett állatfajok egyedeit illetően pedig célszerű, hogy a munkálatok azok szaporodását ne akadályozzák, ne veszélyeztessék.
- (4) A munkaterületet a legrövidebb ésszerű határidőn belül javasolt rendezni a természeti környezet vizuális és biológiai állapot-minőségének helyreállításával.
- (5) Erdőrészek bekerítése csak az erdőfelújítás eredményességének biztosítása érdekében történhet (vadvédelmi kerítés). A veszélyeztetett időszak elteltével javasolt a kerítéselemek eltávolítása.

Néhány fontosabb jogszabály és az állami irányítás egyéb jogi eszköze

1996. évi LIV. törvény az erdőről és az erdő védelméről 65–71. §,
 1996. évi LIII. törvény a természet védelméről 7. § (1), (2) a, b, c, d, g, h, 19. § (2),
 2003. évi XXVI. törvény az Országos Területrendezési Tervről
 29/1997. (IV. 30.) FM rendelet az erdőről és az erdő védelméről szóló 1996. évi LIV. törvény végrehajtására 87–91. §, 9. sz. melléklet.
 30/1991. (V. 14.) OGY határozat a fokozottan védett erdők használatáról
 1110/2004. (X. 27.) Korm. határozat a Nemzeti Erdőprogramról 2006-2015.

Szabványok

MSZ 20365:2003 Természetvédelem. Erdészeti földutak és erdészeti közelítő nyomok természetvédelmi oltalom alatt álló erdőkben
 MSZ 20369:2003 Természetvédelem. Műtárgyak és műszaki létesítmények természetvédelmi oltalom alatt álló erdőkben

48 6. Bányafelügyeleti hatósági engedélyezési eljárás

Eljáró hatóság

első fokon: bányakapitányság

másodfokon: Magyar Bányászati és Földtani Hivatal

A visontai lignit külfejtés részlete (Észak-alföldi hordalékkúp-síkság)

Fotó: Kiss Gábor

Tájvédelmi gyakorlati tanácsok

a) felszíni vagy a felszínre hatással lévő kutatás

- (1) Kutatás esetén csak a kutatási tevékenységgel okozott hatások (pl. fúrások, taposás) vizsgálhatóak, nem pedig a későbbi esetleges bányászati tevékenységé. Amennyiben a kutatás engedélyezése során feltételezhető, hogy a bányászat táj- és természetvédelmi akadályokba (jogszába) ütközik, ezt a kutatásra adott szakhatósági állásfoglalás indokolásában célszerű előre jelezni.
- (2) Ha a területen előforduló természeti értékek indokoltá teszik, kutatást csak a vegetációs időszakon kívül javasolt engedélyezni.
- (3) A letermelt termőtalaj további sorsát tekintve megfontolandó, hogy azt az elszállítási helyett a tájrehabilitáció során a helyszínen fel lehet-e használni.
- (4) Szikes felszíneken, meredek térszíneken a felvonulást, a fúrásos és a geofizikai, geokémiai kutatásokat száraz vagy fagyos időben javasolt végezni.
- (5) A felvonulást és szállítást lehetőleg a már meglévő utakon kell lebonyolítani.
- (6) Fúrásos kutatás során az izzapgödöröt fóliával ki kell bélelni, a kutatás befejezése után a felszínt helyre kell állítani, a betonlapot el kell bontani, a maradék fúróiszapot, betontörmelékét a területről el kell szállítani, hulladéklerakóban kell elhelyezni.

- (7) A geokémiai mintavételezés nyomvonalainak kitűzését a növényzet lehető legkisebb sérelmével kell megoldani. A nyomvonalakat és mintavételi helyeket olyan módon kell megjelölni, hogy a jelölés a kutatás befejezése után eltávolítható legyen.
- (8) A kutatóárkokat a kutatás befejezése után vissza kell temetni, felületüket el kell egyengetni.

b) felszíni vagy a felszínre hatással lévő bánya bányatelkének megállapítása, módosítása

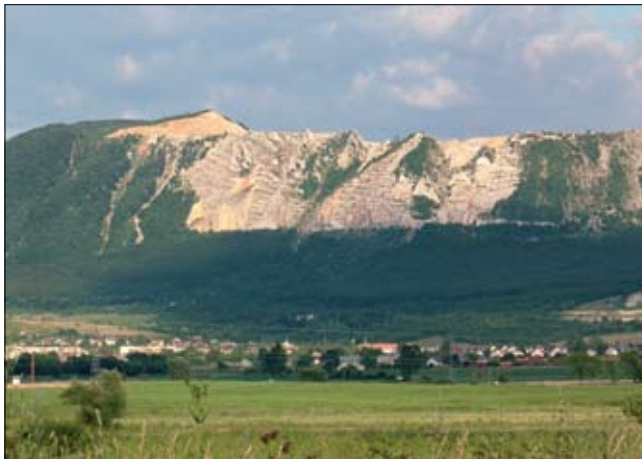
- (1) Mivel a bányatelek-fektetés egy jogi aktus, amely önmagában bányászati tevékenység végzésére nem jogosít, a bányatelek-fektetést nem lehet megakadályozni a bányászat esetleges káros hatásaira való hivatkozással. A bányatelek-fektetéshez a hozzájárulást akkor lehet megtagadni, ha az adott területen konkrét jogszabályi előírás folytán egyáltalán nem lehet bányát nyitni. A hozzájárulás megadása esetén a bányászat esetleges káros hatásait az indokolásban célszerű jelezni.
- (2) A természeti, táji értékek védelme érdekében a bányatelek-fektetés során védőpillért lehet kijelölni.
- (3) Szilárdásvány bányászata esetén tájrendezési előterv beadását javasolt előírni, amely tartalmazza az újrahasonosítási célt, illetve a tevékenységet befolyásoló természet- és tájvédelmi feltételeket.
- (4) A bányatelket úgy javasolt kijelölni, hogy a bányát megközelítő, rávezető út természeti, táji érték veszélyeztetése nélkül kialakítható legyen, lehetőleg a már meglévő utak felhasználásával.
- (5) A tervezett bányatelek lehetőleg ne érintsen természeti területet, védett, illetve védelemre tervezett természeti területet, ex lege védett értéket, ökológiai hálózat magterületét, ökológiai és zöldfolyosót, NATURA 2000 területet, azok védőterületét és egyedi tájértéket [Tvt. 6. § (2), 20. § (1)].
- (6) A bányatelek megállapítása, módosítása során célszerű figyelembe venni a bányászati tevékenység várható tájképi hatásait, a talajvíz várható szintváltozásával érintett élőhelyek veszélyeztetettségét.
- (7) Természetes vízjárású folyók partja mentén min. 50 m, az alámosott parton 60 m védőszegélyt érintetlenül kell hagyni.

c) bánya műszaki üzemi tervének jóváhagyása

- (1) Javasolt megismételni a környezetvédelmi eljárás és a bányatelek-fektetés során tett előírások közül azokat, melyek az adott tervidőszakban értelmezhetők.
- (2) Meg kell vizsgálni, hogy az előző engedélyezési eljárásokban meghatározott előírások teljesültek-e, elsősorban a védőtávolságok, védőpillérek, meddőkezelés és a védősávok kezelése tekintetében.
- (3) Erdős területeken a fakitermelés, erdőirtás ne haladja meg a tervidőszakban művelésbe vett területet.

- 50
- (4) Kőbányák esetén, amennyiben a műszaki feltételek már lehetővé teszik, javasolni kell a meddő bányáüregbe történő visszatöltését.
 - (5) Meddőhányók kialakítására csak bányatelken belül kerülhet sor.
 - (6) Lefűződött medrekben, holtágakban, természetes vízjárású folyók partja mentén min. 50 m-en, az alámosott parton 60 m-en belül meddő elhelyezése nem kívánatos.
 - (7) A művelés hatásán kialakítandó védősáncot rendezetten, egyenletes magassággal kell kialakítani, felszínét rendszeresen kaszálni kell a gyomosodás megelőzése érdekében.
 - (8) A letermelt termőtalajt lehetőleg külön kell deponálni és a tájrendezés során talajpótlásra felhasználni.
 - (9) Szorgalmazni kell a már befejezett, többé művelés alá nem kerülő bányatérsegek rendezését [Tvt. 7. § (2) f), 20. § (1)].

Felhagyott kőfejtő
a Bél-kőn (Bükk-vidék)

Fotó: Kiss Gábor

d) bánya tájrendezési terv jóváhagyása

- (1) A tájrendezési tervnek célszerű tartalmaznia valós táj- és természetvédelmi célt szolgáló műszaki és biológiai megoldásokat, illetve az ezzel foglalkozó tervfejezetet: a bányafalak, rézsúk, meddőhányók (külső és belső hányók) és a bányaudvar erózió elleni védelmét szolgáló növényzet fajait, a telepítés módját és idejét stb.
- (2) A bánya tervezett utóhasznosítása harmonikusan illeszkedjen a környezet meglévő tájhasználatához és a meglévő táji, természeti értékekhez [Tvt. 7. §. (2) f), h)].

Földtani
bemutatóhely a felhagyott sámsónházai
kőfejtőben
(Cserhát-vidék)

51

Fotó: Kiss Gábor

- (3) Javasolható, hogy a tájrendezés csak olyan műszaki megoldással történjen, hogy másutt újabb tájsebek a helyreállításból következően ne keletkezzenek.
- (4) A helyreállítás során alkalmazott műszaki megoldások lehetőleg ne veszélyeztessenek, ne szüntessenek meg se táji, se természeti értékeket, beleértve a bányaművelés során feltárt értékeket is.
- (5) A bányatelek határán sem a végrézsű, sem a meddőhányók körvonala nem érhet túl. Ha szükséges, javasolható a maradó rézsút hozzáhordással kialakítani.
- (6) A bánya helyreállítási/tájrendezési tervének célszerű tartalmaznia a telepített gyepek elgyomosodás elleni védelmét biztosító megoldásokat is.
- (7) Amennyiben a tájrendezés során idegen, más helyről hozott humuszos termőtalajt használnak fel, javasolt előírni, hogy az idegen talajjal együtt behozott magvak nem veszélyeztethetik a környező természeti területet elgyomosodással, nem okozhatnak flóraszennyezést.
- (8) Védett természeti területen, nyílt vagy vékonyan fedett karszterületeken a vízbázisok védelme érdekében a bányaterület helyreállításához más helyről hozott humuszos termőtalaj terítése nem javasolt [Tvt. 19. § (3)].
- (9) A bányák tájrendezése – különösen a bányatavak helyreállítása – során javasolt megőrizni a természetesen regenerálódott, az évek során kialakult értékes élőhelyeket.
- (10) A fokozottan védett, veszélyeztetett fajok élőhelyén csak kivételes esetben, balesetvédelmi és vagyónbiztonsági okból javasolt a beavatkozás, az élőhelyek megőrzésének maximális figyelembevételével [Tvt. 42. § (1), 43. § (1)].
- (11) Gondoskodni kell a visszamaradt tájrendezett bányaterület élet- és balesetvédelmi kialakításáról (pl. védőkorlát, kerítés, védőháló).

Bányaterületek biológiai helyreállításának szempontjai

Mezőgazdasági utóhasznosítás esetén csak nem inváziós fajok/fajták telepítése javasolt.

Beépítésre nem szánt területen minimálisan a frissen rendezett felületek gyeperősítése szükséges. A gyepfelületeket a gyomosodás megelőzésére a gyep megerősödéséig rendszeresen kaszálni kell.

Erdő- és cserjetelepítéshez a megváltozott talajadottságnak és mikroklímatis viszonyoknak megfelelő őshonos fajok felhasználása javasolt. Amennyiben őshonos fajok nem alkalmazhatók – termőhelyfeltérési szakvélemény alapján – ideiglenesen, a termőhely állapotának javulásáig nem inváziós, pionír jellegű tájidegen fajok is telepíthetők, illetve őshonos fajokkal elegyítve felhasználhatók.

Terazos szőlőtelepítés felhagyott kőfejtőben a Villányi borvidéken

Fotó: Kiss Gábor

- (11) Beépítésre nem szánt területen található bányatavakat feltölteni csak abban az esetben lehet, ha a bányató nem élővíz.
- (12) Bányatavak részleges feltöltéséhez kommunális hulladék vagy más, a bányató élővilága számára veszélyes anyag használata nem javasolt. Elsődlegesen a meddőanyag visszatöltése célszerű, kivéve, ha a bányászat megőrzésre érdemes földtani értéket tárt fel, és a visszatöltés ennek megmaradását veszélyeztetné.
- (13) Bányaudvar, bányagödör termőföldfeltöltéssel való tájrendezésénél célszerű vizsgálni a feltöltési anyag származását és minőségét is.

- (14) A meddőhányók hányólábi terén (előzetes tömörítés, rézsű- és felületrendezés után) illetve, a hányók egyéb részein javasolt szorgalmazni azok fásítását, és/vagy gyepesítését.
- (15) Tájérendezés kivitelezése – amennyiben az erdősítéssel jár – az erdősítés (ötéves ápolás utáni) átadásával, erdő művelési ágba való átsorolásával ér véget.
- (16) A toxikus anyagot tartalmazó meddőhányók fásításához nem minden esetben javasolható az őshonos fajok alkalmazása, de inváziós fajok meddőhányókra telepítése sem támogatható.
- (17) A végrézsűk és meddőhányók meredekségét úgy kell kialakítani, hogy lejtőmozgások ne következzenek be, a talaj lemosódása ne akadályozza a növényzet megtelepedését.
- (18) A meddőhányók magassága és meredeksége lehetőleg igazodjon a környezet morfológiájához, túlságosan magas és meredek meddőhányó visszahagyása nem javasolható.

d) szénhidrogén-szállító és -elosztó vezetékek, illetve tartozékaik építése

- (1) A szénhidrogén-szállító vezeték nyomvonalát célszerű úgy meghatározni, hogy a vezeték létesítése és működése még havária esetén se okozza jelentős természeti érték károsodását, megsemmisülését. Karsztterületek esetében a vezetékek, illetve tartozékaik létesítése – ha van egyéb ésszerű alternatíva a nyomvonalra – kerülendő. A karszton futó vezetékek működtetésének köveztelményeit egyéb területekhez képest javasolt körültekintőbben elbírálni.
- (2) A munkaterületet javasolt a legrövidebb ésszerű határidőn belül rendezni. A természeti környezet vizuális és biológiai állapotminőségének helyreállításával együtt.
- (3) Új szénhidrogén-szállító vezeték nyomvonala lehetőség szerint ne érintsen védett természeti területet és értéket.
- (4) Elosztóvezetéseket meglévő vonalas létesítményekkel együtt, vagy azok közelében javasolt elhelyezni.

Néhány fontosabb jogszabály és az állami irányítás egyéb jogi eszköze

1993. évi XLVIII. törvény a bányászatról 5. §, 6. §, 22. §, 24. §, 27. §, 36. §, 49. §,
 1995. évi LIII. törvény a környezet védelmének általános szabályairól
 1996. évi LIII. törvény a természet védelméről 7. § (1), (2) f, h 19. § (2), 20. § (2), (3),
 2003. évi XXVI. törvény az Országos Területrendezési Tervről
 203/1998. (XII. 19.) Korm. rendelet a bányászatról szóló 1993. évi XLVIII. törvény végrehajtásáról
 12/2003. (III. 14.) GKM rendelet a védő- és határpillérek méretezéséről szóló Bányabiztonsági Szabályzat kiadásáról
 8005/2001. (MK 156.) KöM tájékoztató a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény erejénél fogva védett lápok jegyzékéről
 8006/2001. (MK 156.) KöM tájékoztató a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény erejénél fogva védett szikes tavak jegyzékéről

54 **7. Hírközlési hatósági engedélyezési eljárás a sajátos távközlési építmények létesítése, átalakítása, bontása, megszüntetése eseteiben**

Eljáró hatóság

első fokon: építési hatósági hatáskörrel rendelkező települési önkormányzat jegyzője a 220/1997. (XII. 5.) Korm. rendelet alapján

másodfokon: regionális közigazgatási hivatal a 343/2006. (XII. 23.) Korm. rendelet 1. § (2) bekezdés b) pontja alapján

Tájvédelmi gyakorlati tanácsok

a) felszíni vezetékek, a vezetékekkel és vezeték nélküli összeköttetésekkel összefüggő – felszíni burkoló, tartó, védő, jelző stb. – műtárgyak

- (1) Rekonstrukció és új létesítés esetén szorgalmazni kell – különösen védett természeti területeken – a légvezetékek helyett a terepszint alatti vezetékek telepítését. A terepszint alatti vezetékek nyomvonalának megállapításakor a kunhalmokra és a földvárakra tekintettel kell lenni, ezeket az objektumokat el kell kerülnie a nyomvonalnak. A védett fajok élőhelyének megóvására irányuló intézkedésekre helyszíni vizsgálatokra figyelemmel szükséges kikötéseket tenni.
- (2) Meglévő hálózat esetén – az utcakép, a tájkép védelme érdekében – új bekötés terepszint alatti kiépítéssel javasolt.
- (3) Légvezetékek utak feletti átvezetése a tájképi, esztétikai értékek védelmében kerülendő.
- (4) A töréspontjelzőket nyílt jellegű természeti területeken (pl. gyepeken) lehetőleg kerülni kell.
- (5) A földkábelrel ki nem váltható, elkerülhetetlen felszíni hírközlési hálózat kialakításakor, fejlesztésekor, felújításakor elsősorban a meglévő mezsgyéken, vonalas létesítmények mentén húzódó sávokon, útpadkákon vagy degradált területeken történő átvezetésük támogatható.
- (6) A hagyományos távközlési hálózat kiépítését lehetőleg vonalas létesítmények mentén húzódó közműfolyosókban vagy felszín alatti optikai kábellel javasolt megoldani.
- (7) A vezeték nyomvonalát olyan minőségben javasolt helyreállítani – különösen külterületen –, hogy a természetes vegetáció minél gyorsabban visszatelepedhessen. A nyomvonal felülvetését honos fűfélék magkeverékével célszerű megoldani. Természközei gyepek esetében az idegen fűfajok ilyen módon történő betelepítése helyett jobb megoldást jelenthet a spontán begyepesedés, ezért a területtől függően nem mindig célszerű mesterséges gyepesítést előírni. A területet gyepgazdálkodási módszerekkel (pl. megfelelő időben elvégzett kaszálás) szükséges gondozni.

b) felszíni tartozékok, tartószerkezetek, oszlopok, kábelszekrények, föld feletti jelzők, védőműtárgyak

55

Hagyományos utcakép légvezeték nélkül (Hollókő-Ófalu)

Fotó: Baczur János

- (1) Törekedni kell a kapcsolódó technikai kezelő egységek meglévő épületek(b)en vagy építmények(b)en való elhelyezésére. Amennyiben a kijelölt hely körzetében arra megfelelő objektum (pl. más szolgáltató meglévő tornya, kémény, víztorony, kilátó) található, az antennát azon javasolt elhelyezni.
- (2) Nem helyezhető el az objektum a területen, ha a településrendezési terv kijelöl arra alkalmas területeket, és a kiválasztott helyszín nem szerepel azok között.
- (3) Antennatartó torony lehetőség szerint védett természeti területen kívül létesüljön [Tvt. 35. § (1) a)]. Tájképvédelmi övezetbe tartozó területeken csak kivételes esetben lehetséges hírközlő és távközlő tornyot elhelyezni. A torony telepítése lehetőleg magas növényzet, vagy egyéb takarásra alkalmas tájelem közelében történjen.
- (4) A létesítési helyszín megfelelő megválasztásával lehetőleg használjuk ki a domborzat és a meglévő növényállomány takarását. Új takaró növénytelepítés az alkalmazott növényanyag lassú növekedése, a fenntartás megoldatlansága miatt ritkán eredményes.
- (5) A takaráshoz felhasználható növényfajok listáját, illetve a telepítés idejét javasolt előírni, vagy kikötni, hogy csak a termőhelynek megfelelő, őshonos fajok alkalmazhatók (kivéve belterületi elhelyezés esetén).
- (6) A bázisállomáshoz tartozó tornyot célszerű úgy kialakítani, hogy később alkalmas legyen más szolgáltatók befogadására is.
- (7) Törekedni kell a minél kevesebb torony elhelyezésére. Lehetőleg egy szolgáltató egy csomagban nyújtsa be az illetékességi területet érintő bázisállomás-létesítési terveit. Az egyeztetések során a társszolgáltatókat ösztönözni kell a közös eszközhasználatra.
- (8) A bázisállomás villamos energia ellátásának tervezését és engedélyezését a távközlési létesítmény engedélyezésével egy időben, egy dokumentációban célszerű lefolytatni.

- 56
- (9) Ha természetvédelmi szempontból szükséges, az építési munkálatok időben eltolhatók. Ehhez ismerni kell a kivitelezés során használt útvonalat, illetve az átmenetileg igénybe vett többletterületet is.
 - (10) Az engedélyezési dokumentáció tervlapjainak méretarányát célszerű úgy megválasztani, hogy az információk egyértelműek legyenek ($M=1:5-10\ 000$ a hely beazonosítása érdekében, valamint $M=1:500$ a helyszínrajzhoz, illetve $M=1:50-250$ a részletrajzokhoz). A tájbaillesztésről látványtervet célszerű kérni, amely több jellemző pontból, arányosan ábrázolja a tervezett építményeket. Javasolt továbbá a bázisállomást övező legalább 4 km sugarú körben egymásra merőleges terepmetszeteket megadni, amely léptékhelyesen ábrázolja a bázisállomást. Az engedélyezési tervtől elvárható a bázisállomáshoz csatlakozó környező állomások feltüntetése is.
 - (11) Nem javasolt olyan tereprendezési munkálatokat igénylő elhelyezés, illetve építés, amely kedvezőtlen módon megváltoztatja a táj ökológiai, tájhasználati, esztétikai adottságait.
 - (12) Törekedni kell a lehető legkisebb toronymagasság alkalmazására, azonban azt a szempontot is figyelembe kell venni, hogy a torony magasságának csökkentése ne tegye szükségessé a környezetében egy újabb torony elhelyezését.
 - (13) A tornyok legnagyobb magasságát a kötelező légügyi kifestési szint alatt javasolt meghatározni, ha a repülési biztonság miatt kötelező piros-fehér kifestés a táj elfogadhatatlan esztétikai degradációját okozná.
 - (14) Aknák, műtárgyak kialakításakor a feltűnő művi megjelenést célszerű takarni.
 - (15) Ha a természetes és természetközeli állapotú, vagy hagyományos emberi létesítményekkel jellemezhető tájban a tájbaillesztés lehetetlen, a telepítés az adott helyszínen nem javasolt.
 - (16) Tájékvédelmi indokból lehetőleg kerülni kell a kiemelkedő, de érintetlen tereponokra való antennatelepítést, különösen a védett természeti területeken.
 - (17) Szorgalmazni lehet a tornyok fák, fasorok melletti elhelyezését úgy, hogy lehetőleg csak az antenna funkcionális része emelkedjen a lombkorona szintje fölé.

Adótoronyok tájbaillesztésének sajátosságai

Távközlési adótoronyok szerkezeti megoldásaira három gyakran alkalmazott típust ismertetünk a tájbaillesztés szempontjából.

A *monopol csőtorony* kisebb, kb. 24 m magasságig jól tájba illeszthető, nagyobb magasság esetén – szerkezeti sajátosságokból adódóan – a toronytalpi rész vastag, az egész torony „gyárkéményszerűvé” válik. Alkalmazása meglévő, takaró facsoport közé illesztve, 24 m magasságig javasolható.

A *rácsostartó-szerkezetű tornyokat* akár 60 m magassággal is építik. Ipari-gazdasági jellegű területeken megfelelő, környezetbe olvadó festés esetén elfogadhatóan tájba illeszthető. Repülésbiztonsági szempontból színes bójákkal jelölhetőek, így a rendkívül kedvezőtlen piros-fehér sávós fedőmázolás elkerülhető. A fedőmázolás színének előírásakor legyünk figyelemmel arra, hogy

a létesítmény kapcsolódó berendezési tárgyai (műszerkonténer, kerítés) is megfelelő színezést kapjon.

A *ragasztott faszerkezetű torony* az egyik legigényesebb (és egyben legdrágább) szerkezet, amelyet 40 m magasságig gyártnak. Alkalmazását indokolt esetben írjuk elő, így például hagyományos gazdálkodás területein, kivételes esetekben védett természeti területeken és azok környezetében, illetve tájjellegvédelmi, tájképvédelmi szempontból érzékeny területeken. A ragasztott faszerkezetű torony kapcsolódó berendezési tárgyainak takarására formatervezett rácsos faszerkezetet javasoljunk – ez a tornyot tömegmegjelenésében is jól kapcsolja a földfelszínhez. A ragasztott faszerkezetű torony – egyedi esetben – kilátóval is kombinálható. Ragasztott fatorony esetén is kedvező, ha annak merev megjelenését a bázisálomás körüli fa és cserjetelepítés oldja.

Az építmények festésére javasolt semleges, esetleg a környezetben meglévő más szerkezeteken (pl. a légvezeték oszlopokon) alkalmazott színt használni, illetve faszerkezet esetén a fa természetes színének megfelelő színezés a legmegfelelőbb. A fedőmázolás színének előírásakor legyünk figyelemmel arra, hogy a létesítmény kapcsolódó berendezési tárgyai (műszerkonténer, kerítés) is megfelelő színezést kapjon.

Néhány fontosabb jogszabály és az állami irányítás egyéb jogi eszköze

- 1996. évi LIII. törvény a természet védelméről 7. § (2) a, c, g, h, 19. § (2),
- 2003. évi XXVI. törvény az Országos Területrendezési Tervről
- 2003. évi C. törvény az elektronikus hírközlésről 29/1999. (X. 6.) KHVM rendelet a távközlési építmények engedélyezéséről és ellenőrzéséről

Szabványok

- MSZ 20379:1999 Természetvédelem. Nyomvonalas létesítmények és műtárgyaik tájbaillesztése védett természeti területeken

Ragasztott faszerkezettel tájbaillesztett bázisállomás

Fotó: Kellner Szilárd

58 8. Közlekedési hatósági engedélyezési eljárás

Eljáró hatóság

első fokon: a Nemzeti Közlekedési Hatóság területileg illetékes regionális igazgatósága

másodfokon: a Nemzeti Közlekedési Hatóság Központi Hivatala

Tájvédelmi gyakorlati tanácsok

a) autópálya, autóút, közút vagy magánút létesítése, megszüntetése

- (1) Országos jelentőségű védett természeti területen, annak védőövezetében, védelemre tervezett területen, valamint Natura 2000 területen autópálya, autóút, gyorsforgalmi út építése nem javasolt.
- (2) Egyéb területeken köz- és magánutat csak a természeti értékek, természeti területek, ökológiai folyosók, ex lege védett területek és természeti emlékek, egyedi tájértékek és Natura 2000 területek elkerülésével, vagy megfelelő műszaki megoldással történő védelmével javasolt vezetni [Tvt. 6. § (2), 7. § (2) g].
- (3) A tervezett utak vonalvezetése lehetőleg kövesse a használat során keletkezett utak terepadottságokhoz igazodó vonalvezetését.
- (4) A zöldfelület igénybevételének mértékét célszerű a lehető legkisebbre csökkenteni. Ezen elv alkalmazása különösen fontos az ökológiai hálózat elemeit érintő területeken.
- (5) Völgyekben törekedni kell az útnak a völgy lába közelében való vezetésére, ami a környezetbe illesztés szempontjából is a legtermészetesebb megoldás.
- (6) Az újonnan létesülő utak lehetőleg ne daraboljanak fel összefüggő élőhelyeket [Tvt. 7. § (2) g]]. A nyomvonalat célszerű a tájtipushatárokon, területfelhasználási egységek, földhasználati módok, művelési ágak határán, terepformák metszesisovnalán vinni.
- (7) Megfelelő terület rendelkezésre állása esetén a merev, meredek hajlásszögű rézsűfelületek helyett (elsősorban bevágásokban) a természetes domborzati formákhoz hasonló lejtőfelületek, felszíni formák kialakítása javasolható. Ezek oldják az útpálya tájidegen, merev földműveinek vonalát, növénytelepítésük, fenntartásuk is könnyebben megoldható. A nagy bevágások és töltések építését javasolt kerülni.
- (8) Az útépítéssel kapcsolatos vízrendezés a vizek természetes mozgását, mennyiségét, minőségét csak annyira változtathatja meg, ami nem okoz maradandó változást a vegetációban [Tvt. 35. § (1) b)]. Az engedélyezéshez szükség lehet ökológiai vízigény számítására.
- (9) Védett természeti területen az alsóbbrendű utak, magánutak burkolata lehetőleg igazodjon a táj jellegéhez és a feltárható helyi anyagbeszerzési lehetőségekhez [Tvt. 35. § (1) a), MSZ 20380:1999]. Célszerű elősegíteni a természetes földutak, nemesített földutak, makadám utak létesítését, felújítását. Természetvédelmi oltalom alatt álló belterületen egyes esetekben (történelmi városrész esetében vagy kertépítészeti célra) előnyös lehet a természetes burkolókövekből készült nagyidomkó,

kiskockakő, görgetegkő, közönséges terméskő vagy fakocka burkolat alkalmazása (MSZ 20380:1999).

- (10) A műtárgyak elhelyezése, formája, színe feleljen meg a tájbaillesztés követelményeinek [Tvt. 7. § (2) a)].
- (11) Az épülő útpályákat és műtárgyaikat – amennyiben szükséges – a műszaki megoldásokon kívül többszintű, a termőhelynek megfelelő, honos fajokból álló növényi együttesekkel (fasorokkal, facsoportokkal, cserjesávval, cserjefolttal, ligetes telepítéssel, gyesítéssel, erdsáv telepítéssel) célszerű tájbaillesztetni.
- (12) Törekedni kell, hogy az utak mentén a természetesen előforduló állatfajok vándorlását elősegítő zöld folyosók, illetve a fajok terjedése szempontjából megfelelő távolságra lévő természetközeli élőhelyfoltokból álló „szigetek” megmaradjanak, illetve létesüljenek. Erre a célra jól hasznosíthatók a talajvízzel megtelt anyagnyerőhelyek.
- (13) Az út menti cserje- és erdsáv fajösszetételét az elütésveszély csökkentése érdekében célszerű úgy megválasztani, hogy az táplálkozási célból lehetőleg ne vonzza az állatokat, főként a nagyvadakat.
- (14) A növényanyag fajösszetételét az adott táj eredeti megjelenésére és ökológiai tulajdonságaira alapozva javasolt megválasztani.
- (15) A nagyvadakkal való ütközés elkerülése érdekében védőkerítések alkalmazása szükséges a vadveszélyes szakaszok mentén.
- (16) Gyorsforgalmi utak és egyéb közutak élőhely-feldaraboló hatását vadátjárókkal (felüljárók, aluljárók), békaalagutakkal javasolt mérsékelni [Tvt. 7. § (2) g)]. Ezek helyeinek megválasztásához a tervezett nyomvonalon botanikai, zoológiai, élőhely-, illetve vadgazdálkodási előzetes vizsgálatokat kell végezni.
- (17) Az utak (főként autópályák) építéséhez felhasznált anyagnyerőhelyek talajvízzel feltöltődött medreit, mint későbbi vizes élőhelyeket célszerű megőrizni. Javasolt elkerülni a külterületi „látványtavak” környékének üdülőházakkal, horgászlétesítményekkel való beépítését.
- (18) A főutak és alsóbbrendű utak esetében a kanyarok külső ívére optikai vezetést segítő egyöntetű fasorok telepítése javasolt.
- (19) Amennyiben más megoldás nem lehetséges, új út létesítése során szükségessé válhat a nyomvonal mentén élő védett fajok áttelepítése. Ehhez pontos állományfelmérés és áttelepítési terv elkészítése javasolt. Ezt az eljárást azonban csak akkor javasolt alkalmazni, ha az út létesítése nem elkerülhető, és arra alternatív nyomvonal lehetőség sem létezik.
- (20) Külterületi (nem beépített területek esetében) út menti fásításra a csoportos növénytelepítés javasolható, a „hagyományos” út menti fasor telepítése – kedvezőtlen rácshatása (az úton megjelenő fény-árnyék váltakozó, vezetést zavaró hatása) miatt – kerüendő. Beépített területek kis sebességű közutjai mentén a fasorok telepítése – megfelelő méretű hely rendelkezésre állása esetén – feltétlenül kívánatos.
- (21) Fák telepítésére a közlekedési úrszelvény és más biztonsági szempontok figyelembevételével kerülhet sor.
- (22) A meglévő idős, dendrológiai, természeti vagy táji értéket képviselő fasorokat javasolt megőrizni.

Védett
út menti fasor
Keszthelyen

Fotó: Duhay Gábor

- (23) Az utak információs, közlekedésbiztonsági, megállási-parkolási és szociális létesítményeit is célszerű tájbaillesztetni.
- (24) Nagy méretű kereskedelmi információs táblák, óriásplakátok elhelyezése az út mentén – amennyiben az tájképvédelmi szempontból értékes területet érint – kerülendő.
- (25) A zajvédő falakat, töltéseket tájba illő módon javasolt kialakítani (az anyaghasználatra megkötések írhatók elő).
- (26) Az építési és helyreállítási munkákat olyankor és úgy javasolt végezni, hogy az ott élő állatfajok utódnevelését ne akadályozza, ne veszélyeztesse. A munkálatok elvégzésére a természetvédelmi hatóság szükség esetén időbeli korlátozást szabhat meg.

Közutak menti növénytelepítések tájvédelmi szempontjai

A külterületi közutak növénytelepítéssel történő tájbaillesztésének alapvető módjai a véderdő-telepítés és tájfásítás. A véderdő-telepítés célja lehet közlekedési vonatkozású (hó- és szélfogó erdősáv), tájképvédelmi, levegő- vagy/és zajvédelmi jellegű (takaró, zajcsillapító, porfogó erdősáv).

A ligetes, csoportos növénytelepítés, tájfásítás lehet közlekedésbiztonsági és esztétikai szempontú. A közlekedésbiztonsági szempontú növénytelepítés egyrészt az út nyomvonalvezetését, esetleg kereszteződések, csomópontok felismerését segíti a vezető számára, másrészt a magas esztétikai értékű, változatos növénytelepítés az útpálya monotoniját segíti megtörni és ezzel a vezető figyelmét fenntartani. Az esztétikai célú növénytelepítés az útpálya tájképben jelentkező zavaró hatását is mérsékeli.

Az esztétikai célú növénytelepítésnél – az út forgalmi sajátosságaival összhangban – szerepeljen a tájvédelmi szempontok között a tájjellegnek megfelelő, de

változatos növényállomány megválasztása, amiből az átutazó a tájegység jellegzetességeinek élményével gazdagodhat.

A növénytelepítések során legyünk figyelemmel arra, hogy a nagy forgalmú utak mellett extrém élőhelyi viszonyok alakulhatnak ki (a talaj rossz vízháztartása a rézsűfelületeken, magas inszolációs hő, kipufogógázok magas koncentrációja, sózás hatása stb.), amit kizárólag nagy ökológiai tűrőképességű növények képesek elviselni.

Az úthálózat-fejlesztések jelentős termőföld területeket vesznek igénybe. Az igénybe vett biológiailag aktív felületek helyett magas biológiai teljesítőképességű, kiegyenlítő erdőtelepítések szükségesek. A tájvédelmi szempontok között elvárhatóan szerepelnie kell a lakott területek terhelését mérséklő véderdők telepítési szempontjának is.

- (27) A nyomvonal-korrektciókat, vagy racionalizálás miatt felhagyott régi nyomvonalakat az eredeti, vagy a közvetlen környezetében azóta kialakult művelési ágba célszerű visszahelyezni, műszaki és biológiai rekultivációval [Tvt. 7. § (2) b)].
- (28) A rekultivációs (mechanikai, kémiai, biológiai rekultiváció) módszereket minden esetben a helyi adottságok figyelembe vételével javasolt megválasztani.
- (29) A felhagyott külterületi közúti épületeket, őrházakat, raktárakat, hidakat és környéküket javasolt rendezni, funkciójuk végleges megszűnése esetén – ha műemléki, történeti vagy egyéb közcélú érdekből sem javasolt a megőrzésük – célszerű lebontani és területüket rendezni [Tvt. 7. § (2) b)].
- (30) Az útépités, karbantartás során keletkező hulladékok ideiglenes depóniái felszámolásra, helyük rendezésre szorul.
- (31) Építés, létesítés, korszerűsítés során a munkaterületet a legrövidebb ésszerű határidőn belül célszerű rendezni, a természeti környezet vizuális és biológiai állapotminőségének helyreállításával együtt.
- (32) Az utak megfelelő szélességének, lejtéviszonyának, csapadék-elvezetésének biztosítása mellett a közművezetékek talajszint alatti elhelyezését is célszerű biztosítani.

b) közforgalmi és saját használatú vasúti pálya és tartozékainak létesítése, megszüntetése

- (1) A létesülő vasutak és kiegészítő műtárgyaik védett értékek fennmaradását nem veszélyeztethetik, ezért élőhelyek, ökológiai hálózati elemek előzetes feltárásával javasolt a kockázatot mérsékelni.
- (2) A létesítés területigényét célszerű minimálisra szorítani.
- (3) Új vasúti pályát védett természeti terület közelében csak a természeti értékek, természeti területek megőrzését szolgáló védőtávolság biztosításával javasolt építeni. Kivételet tehető ez alól a védett természeti értékek, területek környezetkímélő bemuatásának céljára helyreállított kisvasutak esetén.

- 62 (4) Védett természeti területen új keskeny nyomtávú vasútvonal létesítése helyett először a meglévő és használaton kívül álló keskeny nyomtávú vasutak rehabilitációjára célszerű sort keríteni. Amennyiben további igény jelentkezne, akkor környezeti hatásvizsgálat döntheti el létesítésének feltételeit, illetve lehetőségét.

Ipari vasút helyén létesített turisztikai célokat szolgáló keskeny nyomtávú vasút a Kemence-patak völgyében (Tokaj–Zempléni-hegyvidék)

Fotó: Kiss Gábor

- (5) Az építési, karbantartási, helyreállítási munkákat olyankor és úgy célszerű végezni, hogy az ott élő állatok szaporodását ne akadályozza, ne veszélyeztesse. A munkálatok végzésére a természetvédelmi hatóság időbeli korlátozást szabhat.
- (6) A munkaterületet a legrövidebb ésszerű határidőn belül célszerű rendezni, a természeti környezet vizuális és biológiai állapotminőségének helyreállításával együtt.
- (7) Támogatandó, hogy a vasutak mentén a honos fajok vándorlását elősegítő zöld folyosók, illetve a fajok terjedése szempontjából megfelelő távolságra lévő természetközeli élőhelyfoltokból álló „szigetek” létesüljenek. Kerülendő az olyan növénytelepítési megoldások, amelyek az élőlényeket a vasúti pálya közvetlen közelébe vonzza és ezzel megnöveli az elütésekből származó balesetek számát.
- (8) A nyomvonal-korrekciókat és felhagyott régi nyomvonalakat az eredeti vagy a közvetlen környezetében azóta kialakult művelési ágba célszerű visszahelyezni, rekultiválásukat elősegíteni [Tvt. 7. § (2) b)].
- (9) Az elhanyagolt vagy felhagyott külterületi vasúti épületeket, őrházakat, raktárakat, hidakat – amennyiben további megőrzésük nem közcélú – javasolt elbontani és a területet rendezni [Tvt. 7. § (2) b)].

c) repülőtér létesítése, átalakítása, megszüntetése az állami és polgári légi közlekedési hatósági engedélyezési eljárás során

63

- (1) Védett természeti területen ideiglenes repülőteret csak természetvédelmi indokból, illetve havária esetén javasolt kijelölni olyan módon és helyen, hogy az a természeti területet, annak élővilágát közvetlenül ne veszélyeztesse. Ez vonatkozik a fel- és leszállópályák sávjára (légifolyosóra) is.
- (2) Az (1) esetében egyéb kapcsolódó létesítmény elhelyezése is csak ideiglenes jelleggel javasolt, hasonló feltételekkel.
- (3) Egyéb külterületen is célszerű kerülni a védett fajoknak helyet adó gyepek ideiglenes repülőtérre alakítását. A fel- és leszállópályát, illetve a mértékadó légifolyosót abból a szempontból is javasolt vizsgálni, hogy a kis magasságban repülő gépek ne riaszák az állatokat. Különösen vonatkozik ez a ritka, fokozottan védett fajok élőhelyére.
- (4) Védett természeti terület mellett csak védőtávolság kijelölésével és biztosításával javasolt ideiglenes repülőteret kialakítani.
- (5) Az ideiglenes repülőtér működési időtartamának és időpontjának (szak)hatósági mérlegelésénél javasolt figyelembe venni az élővilág életciklusához kapcsolódó korlátozásokat (pl. fészkelési, szaporodási időszak, virágzás ideje), és ezekhez a követelményekhez igazítani az engedélyezett időszakot.
- (6) Az ideiglenes repülőtér működési időtartamának és időpontjának szak/hatósági mérlegelésénél javasolt figyelembe venni az élővilág életciklusához kapcsolódó korlátozásokat (pl. fészkelési, szaporodási időszak, virágzás ideje), és ezekhez a követelményekhez igazítani az engedélyezett időszakot.
- (7) Az ideiglenes repülőtér megszüntetését követően a területet – amennyiben szükséges – célszerű helyreállítani [Tvt. 7. § (2) b)].
- (8) Állandó repülőtér létesítését védett természeti területen és azzal közvetlenül határosan nem javasolt engedélyezni [Tvt. 35. § (1) a)]. A védett természeti területtel határos területeken a létesítéshez való hozzájárulás az élőhelytől függően kialakított védősáv biztosításával javasolható a létesítést engedélyezni.
- (9) A gyeses kifutópályával kialakított állandó repülőterek gyepfelületének fenntartását javasolt előírni – amennyiben kizáró oka nincs – legeltetéssel.
- (10) A gyeses repülőterek természetes élővilágát javasolt megőrizni, különösen, ha azon védett természeti értékek is előfordulnak.
- (11) A fel- és leszállópályák, illetve a fordulási kör – az alacsony magasság miatt – lehetőleg ne érintsen védett természeti területet [Tvt. 35. § (1) c)]. A védett természeti terület feletti átrepülést alacsony magasságban általában akkor lehetséges – alkalmi jelleggel – megengedni, ha az riasztó hatást nem gyakorol az alatta élő állatfajokra, illetve azokat maradandóan (pl. elvándorlás, szaporodási ciklus megszakítása miatt) nem károsítja. Ennek figyelembe vétele is hozzátartozik a repülőtér létesítésének engedélyezéséhez.
- (12) Új végleges repülőtér létesítésénél, vagy a repülőtér elsődleges funkciójának megváltoztatásánál (pl. sportrepülőtér, kereskedelmi vagy nemzetközi forgalomra való

- átminősítése) a fenti szempontok mindegyikét javasolt vizsgálni, kiegészítve a járulékos létesítmények tájra, természetre való közvetlen és közvetett hatásával.
- (13) A végleges repülőtér fel- és leszállópályájának vizsgálata mellett számolni kell a létesítéskori (átminősítéskori) járulékos létesítményekkel (épületek, raktárak, szerelőcsarnokok, hangárak, forgalomirányító torony, üzemanyagtöltő állomás, tűzvédelmi berendezések, anyagok, víztározás stb.), illetve a közvetett hatásokkal (gépjármű forgalom, légiforgalom, környezetszennyezés különböző formái,); továbbá a későbbi fejlesztésekkel és átminősítésekkel. Mindezek figyelembevételével javasolt egy adott helyen a repülőtér létesítésére, fejlesztésére, átminősítésére adott állásfoglalást kidolgozni.
 - (14) Célszerű figyelemmel lenni az adott repülőtér átminősítéséből adódó repülőgépforgalom mennyiségi és minőségi változásaira is. Ez alatt a napi/heti forgalomban részt vevő gépek számát (a fel- és leszállások számát), illetve a géptípusokat (méret, szállító kapacitás) kell érteni.
 - (15) A hosszú ideje felhagyott (pl. volt katonai) repülőterek (gyepes, vagy szilárd burkolatú) területének újrahasznosítása során tanácsos vizsgálni, hogy azokon vagy azok környezetében a repülések beszűntetése óta a természet hogyan alakította a területet. Amennyiben értékes élőhelyek alakultak ki, vagy értékes növényfajok telepedtek meg – különösen ha időközben természetvédelmi oltalom alá is került, vagy ilyen területtel közvetlenül határosná vált –, ott a természetvédelem prioritásának biztosítása mellett javasolt elbírálni az újrahasznosítás módját, mértékét, vagy a repülőtér végleges felszámolását az épületekkel, építményekkel együtt, valamint a terület rendezését, rehabilitációját.
 - (16) Egyes állandó repülőterek esetében, ahol a környező területek védetté nyilvánítása később történt, mint a repülőtér létesítése, ott a repülőtér nagyobb forgalomra való átminősítéséhez, – mivel ehhez jelentős fejlesztés (területnövekedés, épületek, burkolatok, környezetszennyezés stb.) is járul –, a hozzájárulást megadni általában nem javasolt.
 - (17) Építési és helyreállítási munkákat olyankor és úgy célszerű végezni, hogy az értékes fajokat életciklusukban ne zavarja, ne veszélyeztesse. Ennek biztosítására a munkálatok elvégzését a természetvédelmi hatóság időben korlátozhatja.
 - (18) Az építés befejezése után a munkaterületet a legrövidebb időn belül célszerű rendezni. Javasolható ennek során a zöldfelület helyreállítása, illetve annak ápolása a megeredésig/záródásig.

Néhány fontosabb jogszabály és az állami irányítás egyéb jogi eszköze

1995. évi XCVII. törvény a légi közlekedésről,

1996. évi LIII. törvény a természet védelméről 7. § (2) a, c, f, g, h, 19. § (2),

1988. évi I. törvény a közúti közlekedésről

2000. évi XLII. törvény a vízi közlekedésről

2003. évi XXVI. törvény az Országos Területrendezési Tervről

2003. évi CXXVIII. törvény a Magyar Köztársaság gyorsforgalmi közúthálózatának közérdekűségéről és fejlesztéséről

2005. évi CLXXXIII. törvény a vasúti közlekedésről
- 141/1995. (XI. 30.) Korm. rendelet a légiközlekedésről szóló 1995. évi XCVII. törvény végrehajtásáról,
- 46/1999. (III. 18.) Korm. rendelet a hullámterek, a parti sávok, a vízjárta, valamint a fakadó vizek által veszélyeztetett területek használatáról és hasznosításáról.
- 103/1999. (VII. 6.) Korm. rendelet a repülőtér létesítésének, fejlesztésének és megszüntetésének szabályairól
- 15/1987. (XII. 27.) KM-ÉVM együttes rendelete a vasúti építmények engedélyezéséről és üzemeltetésük ellenőrzéséről,
- 141/1995. (XI. 30.) Korm. rendelet a légiközlekedésről szóló 1995. évi XCVII. törvény végrehajtásáról,
- 26/1997. (XII. 12.) KHVM rendelet az útügyi hatósági eljárások díjairól 2. számú melléklete,
- 231/1997. (XII. 12.) Korm. rendelet az egységes közlekedési hatósági szervezet feladat- és hatásköréről,
- 6/1998. (III. 11.) KHVM rendelet az országos közutak kezelésének szabályozásáról,
- 18/1997. (X. 11.) KHVM rendelet a repülőterek környezetében létesítendő zajgátló védőövezetek kijelölésének, hasznosításának és megszüntetésének részletes műszaki szabályairól,
- 24/1999. (VIII. 13.) KHVM rendelet a repülőtér üzemben tartási engedélyéről
- 46/1999. (III. 18.) Korm. rendelet a hullámterek, a parti sávok, a vízjárta, valamint a fakadó vizek által veszélyeztetett területek használatáról és hasznosításáról.
- 103/1999. (VII. 6.) Korm. rendelet a repülőtér létesítésének, fejlesztésének és megszüntetésének szabályairól
- 15/2000. (XI. 16.) KöViM rendelet az utak építésének, forgalomba helyezésének és megszüntetésének engedélyezéséről
- 38/2001. (XI. 14.) KöViM rendelet a légiközlekedést szolgáló légiforgalmi földi berendezések engedélyezési eljárásairól és hatósági felügyeletéről
- 50/2002. (XII. 29.) GKM rendelet a kikötő, komp- és révátkelőhely, továbbá más hajózási létesítmény létesítéséről, használatbavételéről, üzemben tartásáról és megszüntetéséről
- 2044/2003. (III. 14.) Korm. határozat az országos közúthálózat fejlesztésének, fenntartásának és üzemeltetésének hosszú és középtávú feladatairól, valamint finanszírozásának egyes kérdéseiről
- 8005/2001. (MK 156.) KöM tájékoztató a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény erejénél fogva védett lápok jegyzékéről
- 8006/2001. (MK 156.) KöM tájékoztató a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény erejénél fogva védett szikes tavak jegyzékéről
- 8002/2005. (MK 138.) KvVM tájékoztató a nyílt karszt területek külterületi jegyzékéről (A tájékoztató mellékletét képező jegyzéket a Környezetvédelmi és Vízügyi Értesítő teszi közzé. A jegyzék a nyílt karszt területekkel érintett földrészetek külterületi helyrajzi számait tartalmazza)

66 **Szabványok**

MSZ/T 17200-2:1997 Nyomvonalas távközlő létesítmények megközelítési és keresztezési előírásai. Vasutak

MSZ/T 20371 Természetvédelem. A közutakat keresztező ökológiai átjárók kialakítása

MSZ 20379:1999 Természetvédelem. Nyomvonalas létesítmények és műtárgyaik tájbaillesztése védett természeti területeken

MSZ 20380:1999 Utak, vasúti pályák és műtárgyaik tájbaillesztése védett természeti területeken

9. Régészeti feltárások, illetve a kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény 63. § (2) bekezdés a) pontjában meghatározott tevékenység engedélyezése

67

Eljáró hatóság

első fokon: Kulturális Örökségvédelmi Hivatal regionális irodái

másodfokon: Kulturális Örökségvédelmi Hivatal

Tájvédelmi gyakorlati tanácsok

- (1) Régészeti feltárást – különös tekintettel a próbafeltárára, illetve a műszeres lelőhely-felderítésre – a régészeti tudományos szempontok figyelembe vétele mellett védett természeti területen (ex lege védett kunhalom és földvár területén különösen) a terület lehető legkisebb mértékű bolygatásával, a lehető legkisebb földmunkával kell végrehajtani. Általánosságban a régészeti feltárást a kutatási területen előforduló védett természeti értékek lehető legnagyobb kíméletével, illetve lehető legkisebb mértékű zavarásával kell elvégezni.
- (2) Amennyiben a régészeti feltárás során kitermelt földtömeget helyben deponálják, azt olyan helyen és módon kell megtenni, hogy az semmilyen módon ne károsítsa a kutatási területen előforduló értékes élőhelyeket, illetve védett természeti értékeket.
- (3) A depóniákat a régészeti feltárás végeztével föl kell számolni, a domborzat eredeti állapotát vissza kell állítani.
- (4) A régészeti feltárás végeztével a kutatási területet a legrövidebb ésszerű határidőn belül rendezni kell a természeti környezet vizuális és biológiai állapotminőségének helyreállításával együtt.
- (5) Kunhalom, földvár feltárása után a megbontott földművet – ha az nem szolgál bemutatást – a feltárás előtti állapotnak megfelelően kell helyreállítani.

**A Nyesett-vár
középkori eredetű
sáncvára
a Mátrában**

Fotó: Kiss Gábor

68 Ós mocsári
ciprusok leletmentése
lignitbányában
(Bükkábrány)

Fotó: Duhay Gábor

Néhány fontosabb jogszabály és az állami irányítás egyéb jogi eszköze

1996. évi LIII. törvény a természet védelméről 7. § (1), (2), a, c, d, h,
1997. évi LXXVIII. törvény az épített környezet alakításáról és védelméről 56. § és 57. §,
2001. évi LXIV. törvény a kulturális örökség védelméről,
2003. évi XXVI. törvény az Országos Területrendezési Tervről
47/1997. (XII. 29.) KTM rendelet az építésügyi és műemlékvédelmi hatósági ellenőrzés
részletes szakmai szabályairól,
16/2001. (X. 18.) NKÖM rendelet a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal eljárására vonatko-
zó szabályokról
18/2001. (X. 18.) NKÖM rendelet a régészeti lelőhelyek feltárásának, illetve a régészeti
lelőhely, lelet megtalálója anyagi elismerésének részletes szabályairól

Gyakorlati tanácsok a 2005. január 1-től tájvédelmi szakhatósági hatáskörbe nem tartozó, a felügyelőség hatósági hatáskörében végzett eljárásokhoz

1. Vízügyi engedélyezési eljárás

Eljáró hatóság

első fokon: környezetvédelmi, természetvédelmi és vízügyi felügyelőségek
 másodfokon: Országos Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Főfelügyelőség

Tájvédelmi gyakorlati tanácsok

a) Felszíni vízlétesítmény építése, átalakítása, megszüntetése

- (1) A parti élőhely védelme érdekében a természetes tavak medrében – parti mólók és kikötők kivételével – építmények, műtárgyak létesítése kerüendő.
- (2) A vitorláskikötők, csónak menhelyek létesítése – amennyiben egyéb feltételek biztosítottak – csak abban az esetben javasolható, ha az a meglévő természetes vegetáció, a vízinövényzet, a nádas területi és minőségi veszélyeztetése nélkül történik.
- (3) Új kikötő létesítésénél célszerű figyelembe venni a csatlakozó parti telekviszonyokat, annak táj- és természetvédelmi állapotát a beruházás előtti és utáni állapotának összevetésével. Vizsgálat tárgya lehet, hogy megfelelő módon biztosítható-e a kikötő üzemben tartásához elengedhetetlen parti, partközeli létesítmények elhelyezéséhez szükséges terület, illetve, hogy a táji, természeti értékek, valamint a településkép megőrzését a tervezett létesítmények nem veszélyeztetik-e? Célszerű fokozott figyelmet fordítani a kikötő üzemelésének később jelentkező természetvédelmi, tájvédelmi hatásaira is (pl. gépjármű forgalom növekedésének, szerviz igénynek, üzemanyag-töltő állomásnak, szálláshelyeknek hatása a parti, partközeli, vízi vegetációra, élőhelyre, tájképre), amelyeket már az engedélyezés során javasolt számításba venni.
- (4) A vitorláskikötők hullámtörő gátjainak, kikötőmólóinak létesítésekor – amennyiben műszakilag lehetséges – előnyben részesítendő a mérnökbiológiai módszerek, a természetes anyagok alkalmazása.
- (5) A természetes és természetközeli vízfolyások, vizes élőhelyek esetében 50 m, tavak esetében 100 m védősáv – amennyiben a terület természeti terület – a Tvt. 18. § (3) bekezdése alapján korlátozás alá esik. A parti védősávon belül, továbbá vízfolyások hullámtérében új épületek, építmények nem létesíthetők. Vízügyi létesítményekhez, halastavakon halászzattal, hajózással kapcsolatos létesítményekhez – amennyiben más táj-, természetvédelmi feltételek nem zárják ki – esetenként hozzájárulás adható. Ezekon a területeken minden olyan tevékenység kerüendő, amely az élőhelyet szennyezi, károsítja.
- (6) Új víziállás alapterületének méretezésénél javasolt a legfeljebb 6 m² felülettel számolni.

- 70
- (7) Horgászállást a nád védelme érdekében a nádfal előtt min. 5 m távolságra javasolt létesíteni.
 - (8) A vízi élőhelyek védelme érdekében új víziállás létesítésénél célszerű 80–100 m távolságot tartani a legközelebbi horgászállásig.
 - (9) A víziállás megközelítéséhez a nádas védelme érdekében nem javasolt annak az egy-ségét megbontó bejáró (pl. földmóló, fastég) létesítése.
 - (10) A meglévő, engedéllyel üzemelő strandok területét nem javasolt beépítésre szánt területté nyilvánítani és beépíteni. A strandok fejlesztése során legfeljebb 5%-ot nem meghaladó beépítés javasolt. A strand területének min. 50%-át célszerű növényzet-tel fedetten kialakítani.
 - (11) A már meglévő zagyterek területének – felhagyásuk utáni – hasznosítása elsődle-gesen lehetőleg zöldterület vagy erdő legyen. Tájbailestésüket ennek megfelelően célszerű megoldani.
 - (12) Települések belterületén lévő természetes vizek partján a közhasznú parti sétány kialakítását javasolt szorgalmazni, a meglévő természetes növényzet megtartásával.
 - (13) Hajó-, vitorlás- és csónakkikötők mólóinál, valamint partvédőművek, horgászbejárók, horgászállások felújításánál – ahol műszakilag megoldható és a tájvédelmi követel-mények indokolják – javasolható a természetes anyaghasználat, a mérnökbiológiai módszerek alkalmazása.
 - (14) Bányászati tevékenység következtében keletkezett vízfelületekkel (pl. bányatóval) kapcsolatos vízállásmentesítési eljárásában vizsgálni kell a tervezett vízi létesítmény illeszkedését az érvényben lévő, elfogadott bánya tájrendezési tervhez. Amennyiben a vízállásmentesítési megvalósítása a tájrendezési terv alapján az engedé-lyezési tervben foglalt műszaki megoldás szerint szükséges, akkor a tájrendezési terv által megadott kereteken belül lehet tájvédelmi, természetvédelmi előírásokat érvé-nyesíteni. Olyan előírás, korlátozás nem írható elő, amely az érvényes tájrendezési tervvel ellentétes.
 - (15) Bányató esetében bánya-tájrendezési terv hiányában a tervezett vízállásmentesítési en-gedélyezési eljárásakor célszerű megkérni a vízállásmentesítési szükségességét indokoló tájrendezési tervet, vagy azt helyettesítő alátámasztó dokumentáció elkészítését. Eb-ben javasolt előírni a bányató és környezetének kialakítására tett javaslatot, a hasz-nosítási célját, a tájbailestés módját, a vízállásmentesítési szerepét és szükségességét a tájrendezés folyamatában és mindezek várható hatásait a környező tájra, élőhe-lyekre, különös tekintettel a védett természeti értékekre, területekre. A dokumen-táció alapján, a vonatkozó jogszabályok keretein belül célszerű érvényesíteni a táj-, természetvédelmi követelményeket a vízállásmentesítési engedélyezése során.
 - (16) Vízállásmentesítési létesítése általában akkor támogatható, ha az illeszkedik az elfo-gadott bánya-tájrendezési tervhez, különösen annak tájvédelmi, természetvédelmi célkitűzéseivel.
 - (17) Nem támogatható általában olyan vízállásmentesítési létesítése, amely közvetve, vagy közvetlenül károsíthatja a természetes életközösséget, elősegítheti a táj degradáció-ját, megakadályozhatja a bányató és környezetének rendezését, rehabilitációját.

b) vízimunka (állóvíz- és holtág-szabályozás, folyószabályozás, vízfolyásrendezés, területi vízrendezés) végzése

71

- (1) A vízimunkák engedélyezési dokumentációjától elvárható, hogy részletezze a munkálatok egész vízyűjtőre gyakorolt hatásának vizsgálatát.
- (2) A vízimunkák során a vizek öntisztulási képességének javításához a növényzet megőrzése is hozzájárulhat.
- (3) A vízimunkák során is célszerű biztosítani az eredeti tájképi elemek térharmóniájának, esztétikai értékének és a természetközeli állapotának megmaradását, a műtárgyak tájbaillesztését, degradált területen a tájrehabilitációt. Ez utóbbihoz a régi térképek adhatnak alapot.

Természetközeli állapotú élőhelyek Gemencen

Fotó: Duhay Gábor

- (4) A vízimunkák során a medrek, partok és partközeli területek vonatkozásában javasolható megőrizni a holtágak, folyók természetközeli állapotát.
- (5) Vízimunkák során a helyi lehetőségek figyelembe vételével és a műszaki adottságok keretein belül javasolható a természetes, vagy természetközeli anyaghasználat, a mérnökbiológiai megoldások alkalmazása.
- (6) A vízimunkákkal járó részsüvedelmi, töltésvédelmi munkák során külterületen növénytelepítéskor, – amennyiben műszakilag lehetséges – a helyi ökológiai viszonyoknak megfelelő őshonos fajok telepítését célszerű előnyben részesíteni.
- (7) A medrek és földművek megjelenése – a hidraulikai és műszaki lehetőségek határáig – legyen természetes, vagy természetszerű. A műszaki megoldás kiválasztásánál lehetőleg kerülni kell a nagy, merev, geometrikus vonalak, síkok, monoton ismétlődő térbeli formák kialakítását. A medrek természetszerű vonalvezetésével, kanyarok és inflexiók ciklikus ismétlődésével, a művek és műtárgyaik összetett, lágy vonalú kialakításával, a parti sáv (lehetőleg honos) növényzettel történő betelepítésével célszerű tájbailleszteni.

- 72
- (8) A vízepítési munkákat időben és térben tanácsos úgy végezni, hogy az ott élő állatok szaporodását ne akadályozza, ne veszélyeztesse. Amennyiben a munkálatok a védett fajokat, élőhelyeket károsíthatják, a természetvédelmi hatósággal egyeztetett módon célszerű a munkálatokat elvégezni.
 - (9) A munkaterületet a legrövidebb határidőn belül javasolt rendezni. Ennek során a természeti környezet vizuális és biológiai állapotának helyreállítása is megoldandó feladat.
 - (10) Vízározó kialakításánál célszerű figyelembe venni, hogy az lehetőleg ne veszélyeztesse az alvízi oldalon, illetve a tározó medrében szükséges ökológiai vízmennyiséget, illetve illeszkedjen a tájképi, tájszerkezeti adottságokhoz. Partja lehetőleg úgy legyen kialakítva, hogy az élőlények számára átjárható legyen.

**A Lázbérci-vízározó
és környezete természet-
védelmi oltalom alatt áll**

Fotó: Kiss Gábor

- (11) A települések belterülete, beépítésre szánt területe élővíz jogi mederhatárán belül, a vízfelület rovására lehetőleg ne növekedjen.
- (12) A térszint fölé kerülő műtárgyrészeket a tájra jellemző, a helyi ökológiai viszonyoknak megfelelő honos fákkal, cserjékkel célszerű takarni. A tájbaillesztést kivételes esetben színezéssel is lehet fokozni.
- (13) Kisvízfolyás-rendezésénél a meanderező vonalvezetés elősegíti a tájbaillesztést.
- (14) Kisvízfolyás-rendezésnél legalább az egyik oldalon mindig javasolható fenntartani vagy kialakítani a medret kísérő fa és cserjesávot. A parti fásítás faj és elegyösszetételét az adott táj tájképi hagyományaira és ökológiai viszonyaira alapozva célszerű megválasztani. A part menti növénytelepítést a meder fenntartásához szükséges szervízszáv biztosításával javasolt megoldani.
- (15) A keresztzelvények kialakításánál a vízfolyás természetes, általában összetett szelvényalakjából tanácsos kiindulni.

- (16) Kisvízfolyások rendezésénél a mederszélesítést és a burkolást a meder szükséges vízszállító képességének biztosítása mértékéig javasolt kiépíteni, illetve abban az esetben is így célszerű eljárni, amennyiben az az erózió elleni védelem céljából történik.
- (17) Vízfolyásrendezésnél – különösen védett természeti területeken – célszerű előnyben részesíteni az olyan mederbiztosítási módokat, amelyen a növényzet átnő (kőszórás, sejt-idom burkolat, Gabion téglá).
- (18) A felszíni csapadékvíz közvetlenül tóba, holtágba csak akkor vezethető, ha az szennyezést, vagy jelentős mennyiségű hordalékot nem juttat az élővízbe. Szennyezett csapadékvizet az élővilág védelme érdekében nem javasolt közvetlenül vezetni felszíni vagy felszín alatti vizekbe.
- (19) Domb- és hegyvidéki vízrendezés során a felszínre jutó csapadékot a helyi viszonyokhoz alkalmazkodva kell visszatartani a talaj vízkészletének növelése céljából. A kárt okozó vízfelesleg elvezetését szolgáló eróziócsökkentő megoldások létesítése tájvédelmi szempontból támogatásra érdemes.
- (20) A síkvidéki vízrendezés során a vízszállító, illetve belvízcsatornák létesítésénél, karbantartásánál és működtetésénél célszerű számításba venni az általa érintett területek ökológiai vizigényét.
- (21) A csatorna hatásterületén lévő természetes élőhelyek kiszáritásán keresztül azok élővilágának (különösen védett fajok esetében) pusztulását eredményező mértékű vízlevezetés, belvízkiemelés nem támogatható.
- (22) A vízvezetés műtárgyait célszerű úgy kialakítani, hogy azok ne képezzenek ökológiai gátat a természetes élővilág számára.
- (23) A véglegesen feleslegessé vált vízvezető műveket, műtárgyakat javasolt megszüntetni és a helyüket a táj- és természetvédelmi szempontoknak megfelelően rendezni.
- (24) A vízimunkák végzését, ahol műszakilag lehetséges és a táji, ökológiai igények indokolják, az EU Víz Keretirányelv célkitűzéseinek is megfelelő mérnökbiológiai módszerek alkalmazásával és őshonos növények telepítésével javasolt megoldani.

Vízi műszaki létesítmények tájbaillesztésének sajátosságai

A rideg burkolatok helyett, ahol lehet, mérnökbiológiai módszereket javasolt alkalmazni.

A dombvidéki surrantók, mederlépcsők, fenékküszöbök, rézsűburkolatok beton helyett lehetőség szerint termésköböl készüljenek.

Kis esésű vízfolyás medrét a kísérő cserjék, bokorfák gyökérzete is biztosíthatja.

A dombvidéki medret burkolt mederszakaszok helyett inkább lépcsőzéssel javasolt változó esésűvé tenni.

A lejtőmegszakító műveket (pl. vízlevezetők, sáncok, vízmosáskötő gátak) – ahol műszakilag lehetséges – növényzettel kombinálva, tájbaillesztve, természetes anyagból célszerű kialakítani.

Néhány fontosabb jogszabály és az állami irányítás egyéb jogi eszköze

1995. évi LVII. törvény a vízgazdálkodásról,
1996. évi LIII. törvény a természet védelméről 7. § (2) a, h, 16. § (5), 17. §. (3), 18. §. (1), (2), (3), (4), 19. § (2),
2000. évi CXII. törvény a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet Területrendezési Tervének elfogadásáról és a Balatoni Területrendezési Szabályzat megállapításáról,
2003. évi XXVI. törvény az Országos Területrendezési Tervről
72/1996. (V. 22.) Korm. rendelet a vízgazdálkodási hatósági jogkör gyakorlásáról,
22/1998. (II. 13.) Korm. rendelet a Balaton és a parti zóna nádasainak védelméről, valamint az ezeken folytatott nádgazdálkodás szabályairól,
46/1999. (III. 18) Korm. rendelet a hullámterek, a parti sávok, a vízjárta, valamint a fakadó vizek által veszélyeztetett területek használatáról és hasznosításáról,
120/1999. (VIII. 6.) Korm. rendelet a vizek és a közcélú vízellétesítmények fenntartására vonatkozó feladatokról.
10/2000. (II. 2.) Korm. rendelet a vízgazdálkodási hatósági jogkör gyakorlásáról szóló 72/1996. (V. 22.) Korm. rendelet módosításáról
74/2000. (V. 31.) Korm. rendelet a Duna védelmére és fenntartható használatára irányuló együttműködésről szóló, 1994. június 29-én, Szófiában létrehozott Egyezmény kihirdetéséről
239/2000.(XII.23.) Korm. rendelet a bányatavak hasznosításával kapcsolatos jogkörokről és kötelezettségekről
203/2001. (X.26.) Korm. rendelet a felszíni vizek minősége védelmének egyes szabályairól
2000/60/EK Irányelv az európai közösségi intézkedések kereteinek meghatározásáról a víz politika területén
18/1996. (VI. 13.) KHVM rendelet a vízjogi engedélyezési eljáráshoz szükséges kérelemről és mellékleteiről,
4/1981. (IV. 4.) OVH elnökének rendelkezése az Országos Vízgazdálkodási Szabályzat kiadásáról,
2/1985. (III. 28.) OVH rendelkezés a vizeken és a vízi létesítmények vízterületén víziállások létesítéséről és használatáról, valamint a víziállások felülvizsgálatáról,
18/1996. (VI. 13.) KHVM rendelet a vízjogi engedélyezési eljáráshoz szükséges kérelemről és mellékleteiről,
72/1996. (V. 22.) Korm. rendelet a vízgazdálkodási hatósági jogkör gyakorlásáról,
22/1998. (II. 13.) Korm. rendelet a Balaton és a parti zóna nádasainak védelméről, valamint az ezeken folytatott nádgazdálkodás szabályairól,
46/1999. (III. 18) Korm. rendelet a hullámterek, a parti sávok, a vízjárta, valamint a fakadó vizek által veszélyeztetett területek használatáról és hasznosításáról,
120/1999. (VIII. 6.) Korm. rendelet a vizek és a közcélú vízellétesítmények fenntartására vonatkozó feladatokról.
10/2000. (II. 2.) Korm. rendelet a vízgazdálkodási hatósági jogkör gyakorlásáról szóló 72/1996. (V. 22.) Korm. rendelet módosításáról

- 74/2000. (V. 31.) Korm. rendelet a Duna védelmére és fenntartható használatára irányuló együttműködésről szóló, 1994. június 29-én, Szófiában létrehozott Egyezmény kihirdetéséről 75
- 239/2000.(XII.23.) Korm. rendelet a bányatavak hasznosításával kapcsolatos jogkörökről és kötelezettségekről
- 203/2001. (X.26.) Korm. rendelet a felszíni vizek minősége védelmének egyes szabályairól
- 2000/60/EK Irányelv az európai közösségi intézkedések kereteinek meghatározásáról a víz politika területén

Szabványok

- MSZ/T 17200-4:1997 Nyomvonalas távközlő létesítmények megközelítési és keresztezési előírásai. Vizek, vízi létesítmények
- MSZ 20379:1999 Természetvédelem. Nyomvonalas létesítmények és műtárgyaik tájbaillesztése védett természeti területeken.

76 **2. A környezeti hatásvizsgálati és az egységes környezethasználati engedélyezési eljárásról szóló 314/2005. (XII.25.) Korm. rendelet hatálya alá tartozó eljárások**

Eljáró hatóság

első fokon: környezetvédelmi, természetvédelmi és vízügyi felügyelőségek / gyorsforgalmi utak esetében az Országos Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Főfelügyelőség

másodfokon: Országos Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Főfelügyelőség / gyorsforgalmi utak esetében az Országos Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Főfelügyelőség vezetője

A környezeti hatásvizsgálati eljárásról általában

A környezeti hatásvizsgálat a környezetpolitika egyik legátfogóbb eszköze, ami lehetővé teszi, hogy a várhatóan jelentős környezeti hatású tevékenységek megvalósíthatóságáról való döntésben – a környezetet komplexen értelmezve – a környezeti szempontokat figyelembe vegyék, valamint a döntés előkészítő folyamatban a nyilvánosság is részt vegyen.

Előzetes vizsgálat

A KHV-EKHE rendelet hatálya az 1–3. mellékletében felsorolt tevékenységekre, létesítményekre, illetve azok jelentős módosításaira, változtatásaira terjed ki. Az 1. számú mellékletben felsoroltaknál a környezeti hatásvizsgálatra mindig sor kerül, a 3. számú mellékletben felsoroltaknál a környezeti hatások jelentőségétől függően.

Az előzetes vizsgálat során a felügyelőség a beadott (a rendelet 4. sz. melléklete alapján elkészített) dokumentáció, a bevont szakhatóságok állásfoglalása, a nyilvánosság véleménye, a rendelet szerinti tárgyalás, valamint az 5. számú melléklet alapján dönt arról, hogy milyen eljárás következzen (KHV kötelezettség megállapítása), meghatározza a környezeti hatástanulmány tartalmi követelményeit (a rendelet 6. sz. melléklete alapján) és megállapítja az egységes környezethasználati engedélyezéssel való összevonhatóságot.

Tájvédelem szempontjából a legfontosabb feladat annak megállapítása, hogy

- várható-e a tájat érintő jelentős hatás, figyelembe véve a rendelet 5. számú mellékletét is, valamint
- ha jelentős hatás feltételezhető, illetve ha a tevékenység az 1. számú mellékletben van felsorolva, akkor a környezeti hatástanulmány milyen tájvédelmi kérdésekre terjedjen ki, figyelembe véve a 6. számú mellékletben lévő általános tartalmi követelményeket.

Környezeti hatásvizsgálat

77

A környezeti hatásvizsgálat célja a tervezett tevékenység környezeti elemekre, rendszerekre és az emberre gyakorolt hatásainak feltárása, bemutatása az arról való döntés megalkotásához, hogy a tevékenység következtében kialakuló új környezetállapot elfogadható-e.

A környezeti hatásvizsgálati eljárás során a felügyelőség gondoskodik a közzétételről, az érintett nyilvánosság észrevételeinek, az illetékes szakhatóságok állásfoglalásának kikéréséről, közmeghallgatás szervezéséről, illetve lehetséges országhatáron áterjedő hatások esetén a szükséges lépésekről. A felügyelőség dönt a hatáskörébe tartozó egyéb engedélyek megadásáról is, ha annak feltételei fennállnak.

Tájvédelmi szempontjából a legfontosabb feladat annak megállapítása, hogy megfelelő-e a tájat ért hatások meghatározása, valamint hogy engedélyezhető-e és milyen feltételekkel a tevékenység.

Tájvédelmi gyakorlati tanácsok

- (1) Tájbailestési tervet célszerű előírni, amennyiben a beruházás olyan mértékben módosítja a tájképet, hogy annak megítélése, illetve a tájbailestés módja csak e terv alapján lehetséges. A tájba illesztéshez szükséges növénytelepítés fajösszetételéről a természetvédelmi hatósággal, illetve az illetékes nemzeti park igazgatósággal célszerű előzetesen egyeztetni.
- (2) A közvetett és közvetlen hatásterületek kijelölésének minősítése során célszerű tekintettel lenni a közvetlenül érintett élőhelyeken kívül az állatok vándorlásából, valamint a vízfolyások által szállítható szennyeződés által érinthető távolabbi élőhelyek veszélyeztetésére is.

**Az egykori érdi téglagyár
a Duna mentén**

Fotó: Duhay Gábor

- 78
- (3) A tervezett beruházás hatástanulmányának elemzésekor javasolt az abban foglaltakat összevetni a területi tervek természet- és tájvédelmi célú övezeteinek szabályozási előírásaival, továbbá a készült természetvédelmi részletes kezelési terv, az abban előírtakkal. Az ebből keletkezett eredményt célszerű a szakhatósági állásfoglalás kialakításánál érvényesíteni.
 - (4) A hatástanulmány összeveti a terület beruházás előtti természet- és tájvédelmi értékeit, állapotát a beruházás megvalósulása utáni állapottal, minősíti az állapotváltozást, annak tájvédelmi, természetvédelmi ökológiai vonatkozásait, következményeit, valamint javaslatot tesz a beruházás (több alternatívák közül a) legkedvezőbb módjára. A hatásvizsgálat minősítésekor javasolt megkövetelni ennek megfelelő szakmai színvonalon történt elvégzését, dokumentálását.
 - (5) A beruházás ökológiai hatásait meg kell vizsgálni a kivitelezés, a működés, valamint a felszámolás időszakára vonatkozóan is, ezért a környezetvédelmi engedélyezés során ennek megléteire is hangsúlyt kell fektetni.
 - (6) Meg kell követelni, hogy a hatástanulmány elemezze a beruházáson kívüli, de ahhoz szorosan kapcsolódó azon járulékos hatásokat is, amelyeket a közlekedési, közművesítési, társadalmi, gazdasági, idegenforgalmi és egyéb beruházások okozhatnak a tájban, a természeti területeken, az ökológiai rendszerben.
 - (7) Az olyan beruházások esetében, amelyek megvalósulása szakaszolható (pl. utaknál) és az egyes szakaszokra külön környezeti hatástanulmányok készülnek, egyes esetekben javasolható, hogy a teljes beruházásra is készüljön hatástanulmány, mivel csak a teljes beruházás környezeti kérdéseinek ismeretében lehet azt táj-, természetvédelmi szempontból minősíteni.
 - (8) A 314/2005. (XII.25.) Korm. rendeletben meghatározott eljárás lefolytatása során hozott határozatban foglaltakat a szakhatósági állásfoglalás kialakításakor célszerű figyelembe venni.

Néhány fontosabb jogszabály és az állami irányítás egyéb jogi eszköze

1995. évi LIII. törvény a környezet védelmének általános szabályairól,

1996. évi LIII. törvény a természet védelméről, 7. § (1), (2)

2003. évi CXXVIII. törvény a Magyar Köztársaság gyorsforgalmi közúthálózatának közérdekűségéről és fejlesztéséről

148/1999. (X.13.) Korm. rendelet az országhatáron áterjedő környezeti hatások vizsgálatáról szóló Espoóban (Finnország), 1991. február 26. napján aláírt egyezmény kihirdetéséről

314/2005. (XII. 25.) Korm. rendelet a környezeti hatásvizsgálói és az egységes környezet-használati engedélyezési eljárásról

15/2000. (XI. 16.) KöViM rendelet az utak építésének, forgalomba helyezésének és megszüntetésének engedélyezéséről

1. melléklet

A tájvédelmi szakhatósági eljárás során kiemelt oltalommal kezelendő területek és értékek jegyzéke

- országos jelentőségű védett természeti terület
 - külön jogszabállyal védetté nyilvánított természeti terület
 - nemzeti park
 - tájvédelmi körzet
 - országos jelentőségű természetvédelmi terület
 - természeti emlék
 - törvény erejénél fogva védett természeti terület²
 - törvény által védetté nyilvánított természetvédelmi terület (ex lege védett láp és szikes tó)
 - törvény által védetté nyilvánított természeti emlék (ex lege védett kunhalom, földvár, forrás és víznyelő)

Erdőfedte hegyek és fehér mészkösziklák a Bükki Nemzeti Parkban

Fotó: Kiss Gábor

- helyi jelentőségű természetvédelmi területek
 - a fentiek védőterületei
 - a fentiek bővítési területei
 - védelemre tervezett természeti terület³
 - európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű (Natura 2000) területek,
 - természetes és természetközeli állapotban lévő gyep, nádas, erdő terület
 - természeti területek közhiteles jegyzékében nyilvántartott terület az 1996. évi LIII. törvény által természeti területnek minősülő terület

² Az ex lege védettség egy konkrét ingatlan esetében csak akkor áll fenn, ha azt a Tvt. 26.§ (3) bekezdése alapján egyedi határozattal megállapították.

³ Jogilag önmagában egy terület védelemre tervezett státusára hivatkozni nem lehet, hanem konkrétan meg kell jelölni, hogy mi alapján nem lehet hozzájárulni az adott tevékenységhez.

- 80
- természeti területen lévő természetes és természetközeli vízfolyások, vizes élőhelyek partvonalától számított 50 méteren, tavak partjától számított 100 m-en belüli terület
 - nyílt, fedetlen vagy vékonyan fedett karsztterület
 - felszín alatt sekély mélységben található földtani természeti értékekkel, felszínalaktani természeti értékekkel rendelkező terület
 - barlangok bejárata és felszíni területe
 - védett fasorok, cserjék, egyes védett fák közvetlen környezete
 - fokozottan védett vagy nemzetközi egyezmény hatálya alá tartozó állatfaj jellemző lakó-, élő-, táplálkozó-, költő-, pihenő- vagy búvóhelye
 - fokozottan védett vagy nemzetközi egyezmény hatálya alá tartozó növényfaj élőhelyét magába foglaló terület

Fokozottan védett réti sas

Fotó: Duhay Gábor

- több védett állatfaj, vagy valamely védett állatfaj tömeges előfordulását biztosító lakó-, élő-, táplálkozó-, költő, pihenő- vagy búvóhely
- több védett növényfajt vagy egy-egy védett növényfaj egyedeinek tömeges előfordulását biztosító élőhely
- ökológiai folyosó részét képező terület
- érzékeny természeti terület
- a Ramsari egyezmény hatálya alá tartozó terület
- egyedi tájértéknek minősített érték és közvetlen környezete
- védetté nyilvánított régészeti lelőhely
- történelmi tájak, tájrészletek
- világörökségi területek
- egyéb, országos vagy térségi jogszabályi szintű tervek által kijelölt, a táj és a természet védelmét szolgáló övezetek

2. melléklet

81

Ökológiai és tájképi szempontból kiemelt jelentőségű természetes és természetközeli élőhelyek jegyzéke⁴**A Hinarasok**

- A1 Békalencsés, rucaörömös, tócsagazos úszóhínár
- A2 Rencés, kolokános lebegőhínár
- A3 Békaszőlős, süllőhínaras, tündérrózsás, vízitökös, tündérfátylas, sulymos rögzült hínár
- A4 Békaliliomos és más lápi hínár
- A5 Vízboglárkás, tófonalas vagy csillárkamoszatos szikes hínár

B Mocsarak

- B1 Tavak zárt nádasai és gyékényesei
- B2 Tavi harmatkásás, békabuzogányos, tavi kákás, mételykórós mocsarak
- B3 Patakparti virágkákás, csetkákás, vízi hidőrös stb. mocsarak és nádasok
- B4 Zsombékosok, télisásosok
- B5 Nem zsombékoló magassásrétek
- B6 Zsiókás és sziki kákás szikes mocsarak

Hortobágyi puszta
(Hortobágyi Nemzeti
Park)

Fotó: Duhay Gábor

C Forráslápok, átmeneti és dagadólápok

- C1 Mészkerülő, illetve meszes talajú forráslápok
- C2 Tőzegmohás átmeneti lápok
- C3 Tőzegmohalápok

⁴ Forrás: Fekete Gábor – Molnár Zsolt – Horváth Ferenc (szerk.) (1997): Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer. A magyarországi élőhelyek leírása és határozókönyve. Budapest.

82 **D Üde sík- és dombvidéki rétek és rétlápok**

- D1 Üde és nádasodó láprétek-rétlápok
- D2 Kiszáradó kékperjés láprétek
- D3 Dunántúli mocsárrétek
- D4 Alföldi mocsárrétek
- D5 Patakparti és lápi magaskórósok

E Domb- és hegyvidéki gyepek

- E1 Franciaperjés domb- és hegyvidéki rétek
- E2 Veres csenkeszes hegyi rétek
- E3 Hegyvidéki sovány gyepek
- E4 Szórfűgyepek
- E5 Csarabosok

Kaszálórét
a váci Naszály lábánál
(Gyadai-rét)

Fotó: Kiss Gábor

F Szikések

- F1 Ürmöspuszták
- F2 Szikes rétek
- F3 Sziki magaskórósok
- F4 Mézpázsitos szikfokok
- F5 Padkás szikések és szikes tavak iszapnövényzete

G Nyílt szárazgyepek

- G1 Nyílt évelő homokpusztai gyepek
- G2 Mészkedvelő nyílt sziklagyepek
- G3 Mészkerülő nyílt sziklagyepek

H Zárt száraz és félszáraz gyepek

- H1 Zárt sziklagyepek
- H2 Sziklafüves lejtősztyepprétek
- H3 Pusztafüves lejtősztyeppék és erdősztyepprétek
- H4 Stabilizálódott félszáraz irtásrétek és gyepek
- H5 Alföldi sztyepprétek

I Nem ruderális pionír növényzet

83

- I1 Árterek és zátonyok pionír növényzete
- I2 Lössfalnövényzet
- I3 Sziklafalak és kőfalak pionír növényzete
- I4 Görgeteg pionír növényzet

J Liget- és láperdők

- J1 Fűz- és nyírlápok
- J2 Égerlápok és égeres mocsárerdők
- J3 Bokorfüzesek
- J4 Fűz- és nyárligetek
- J5 Égerligetek
- J6 Tölgy-köris-szil ligetek

K Üde lomboserdők

- K1 Alföldi gyertyános-tölgyesek és üde gyöngyvirágos-tölgyesek
- K2 Hegyvidéki gyertyános-tölgyesek
- K3 Nyugat-délnyugat-dunántúli bükkösök és gyertyános-tölgyesek
- K4 Dél-dunántúli ezüst hársas-bükkösök és gyertyános-tölgyesek
- K5 Középhegységi szubmontán és montán bükkösök
- K6 Törmeléklejtő erdők, szurdokerdők és sziklai bükkösök
- K7 Üde mészkerülő tölgyesek és bükkösök

L Zárt száraz lomboserdők

- L1 Mészkedvelő és melegkedvelő tölgyesek
- L2 Cseres-tölgyesek
- L3 Lombelegyes, tölgyes jellegű sziklai maradványerdők
- L4 Száraz mészkerülő tölgyesek

M Fellazuló száraz lomboserdők és cserjések

- M1 Molyhos tölgyes bokorerdők
- M2 Tatár juharos-lőszőtölgyesek
- M3 Sziki tölgyesek
- M4 Pusztai tölgyesek
- M5 Borókás-nyárasok
- M6 Sztyeppcserjések
- M7 Sziklai cserjések
- M8 Száraz-meleg erdőszegélyek

N Fenyőerdők

- N1 Mészkerülő erdeifenyvesek
- N2 Mészkedvelő erdeifenyvesek
- N3 Lucfenyvesek

3. melléklet

Néhány fontosabb inváziós faj jegyzéke⁵

alkörmös (*Phytolacca americana*)
amerikai kóris (*Fraxinus pennsylvanica*)
ártéri japánkeserűfű (*Reynoutria japonica*)
átoktüske (*Cenchrus incertus*)
bálványfa (*Ailanthus altissima*)
betyárkóró (*Erigeron canadensis*)
bíbor nyenyúljhozzám (*Impatiens glandulifera*)
borzas kúpvirág (*Rudbeckia hirta*)
csicsóka (*Helianthus tuberosus*)
egynyári seprence (*Stenactis annua*)
fehér akác (*Robinia pseudoacacia*)
gyalogakác (*Amorpha fruticosa*)
japán komló (*Humulus scandens*)
kanadai aranyvessző (*Solidago canadensis*)
kaukázusi medvetalp (*Heracleum mantegazzianum*)
keresztlapu (*Erechtites hieraciifolia*)
kései meggy (*Padus serotina*)
keskenylevelű ezüstfa (*Eleagnus angustifolia*)
kisvirágú nyenyúljhozzám (*Impatiens parviflora*)
magas aranyvessző (*Solidago gigantea*)
magas kúpvirág (*Rudbeckia laciniata*)
nyugati ostorfa (*Celtis occidentalis*)
óriás japánkeserűfű (*Reynoutria sachalinensis*)
őszirózsa fajok (*Aster spp.*)
parlagfű (*Ambrosia elatior*)
parti szőlő (*Vitis vulpina*)
selyemkóró (*Asclepias syriaca*)
sokvirágú napraforgó (*Helianthus decapetalus*)
süntök (*Echinocystis lobata*)
sziklai szőlő (*Vitis rupestris*)
zöld juhar (*Acer negundo*)
Legfeljebb takarónövényként, egyedi elbírálás alapján telepíthető:
vadszőlő fajok (*Parthenocissus spp.*)

⁵ Részletesen lásd:

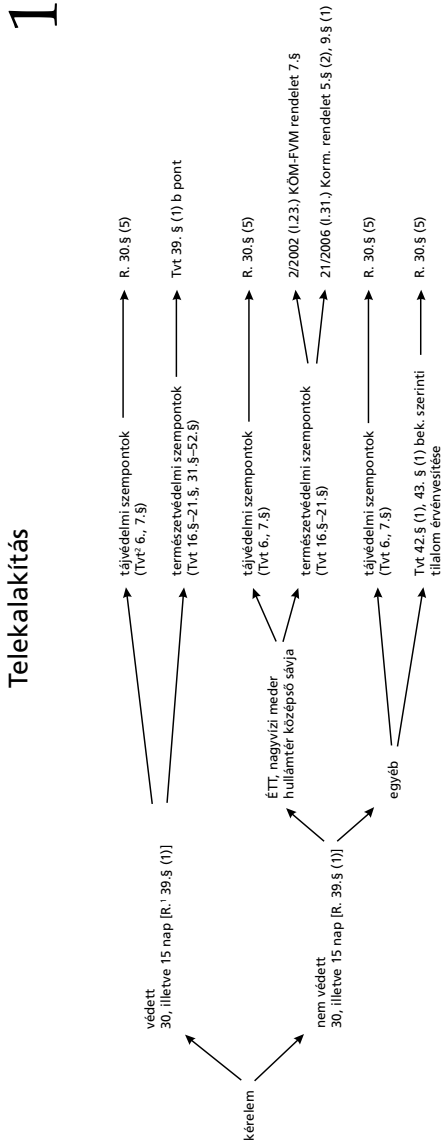
Mihály B. – Botta–Dukát Z. (szerk.) (2004): Biológiai inváziók Magyarországon. Özönnövények. TermészetBÚVÁR Alapítvány Kiadó. KvVM TvH tanulmánykötetei 9. Budapest

Botta–Dukát Z. – Mihály B. (szerk.) (2006): Biológiai inváziók Magyarországon. Özönnövények II. TermészetBÚVÁR Alapítvány Kiadó. KvVM TvH tanulmánykötetei 10. Budapest

4. melléklet:

A tájvédelmi szakhatósági közreműködésnek, valamint a rendezési tervek véleményezésének eljárási vázlatai

(összeállította: Dr. Kardos Mária és Dr. Szabó Csilla)

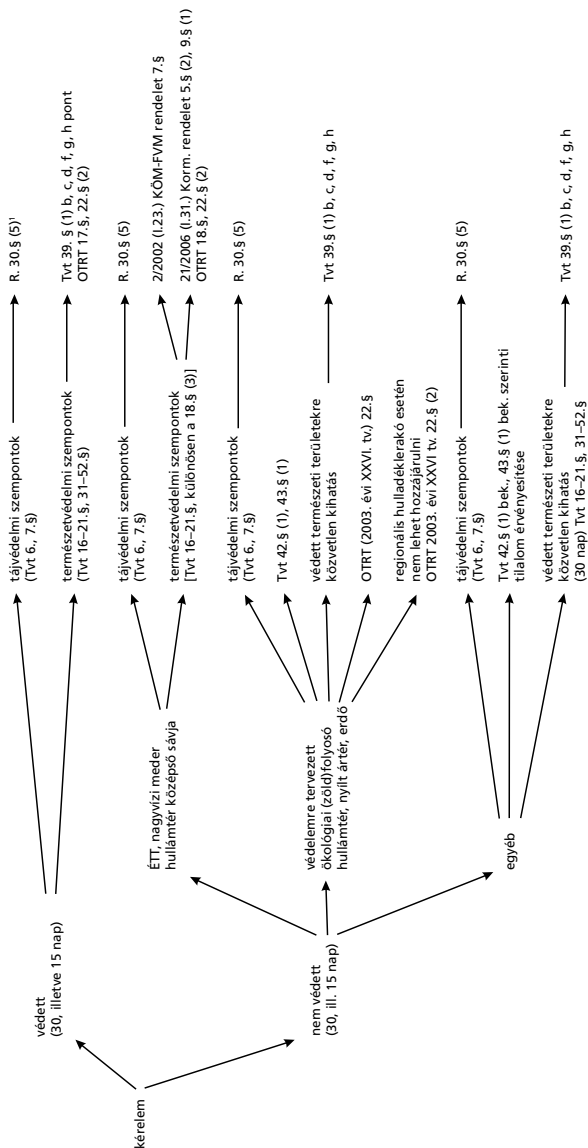

1 R. -34/2006 (XII. 23.) Korm. rendelet a környezetvédelmi, vízügyi és igazgatási feladatokkal ellátó szervek kijelöléséről

2 Tvt: 1996. évi LIII. törvény a természet védelméről

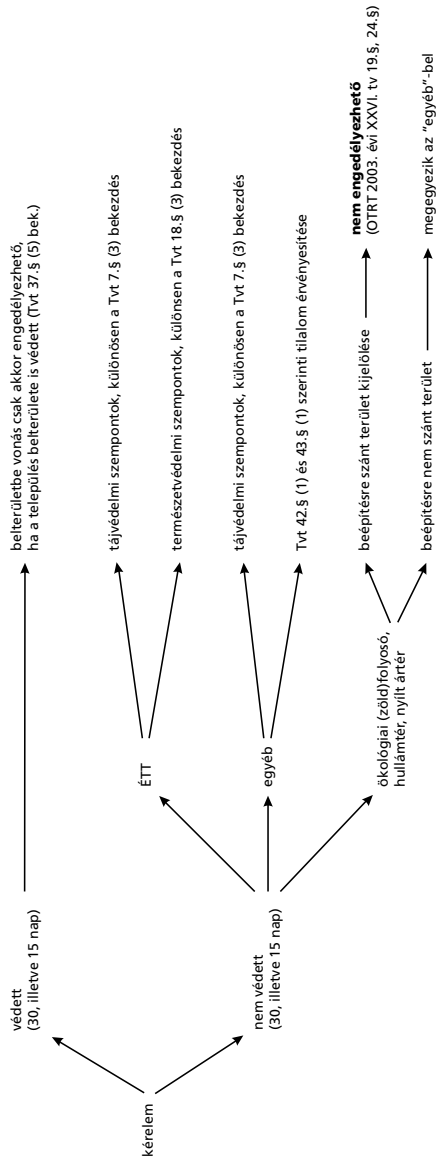
2

Építmény, felszíni vízi létesítmény, villanyvezeték létesítése, gázszolg. berendezés, termőföld más célú hasznosítása, erdő, hírközlési létesítmények, közlekedés, bányászati üzemterv, tájrendezési terv, szénhidrogén vezetékek

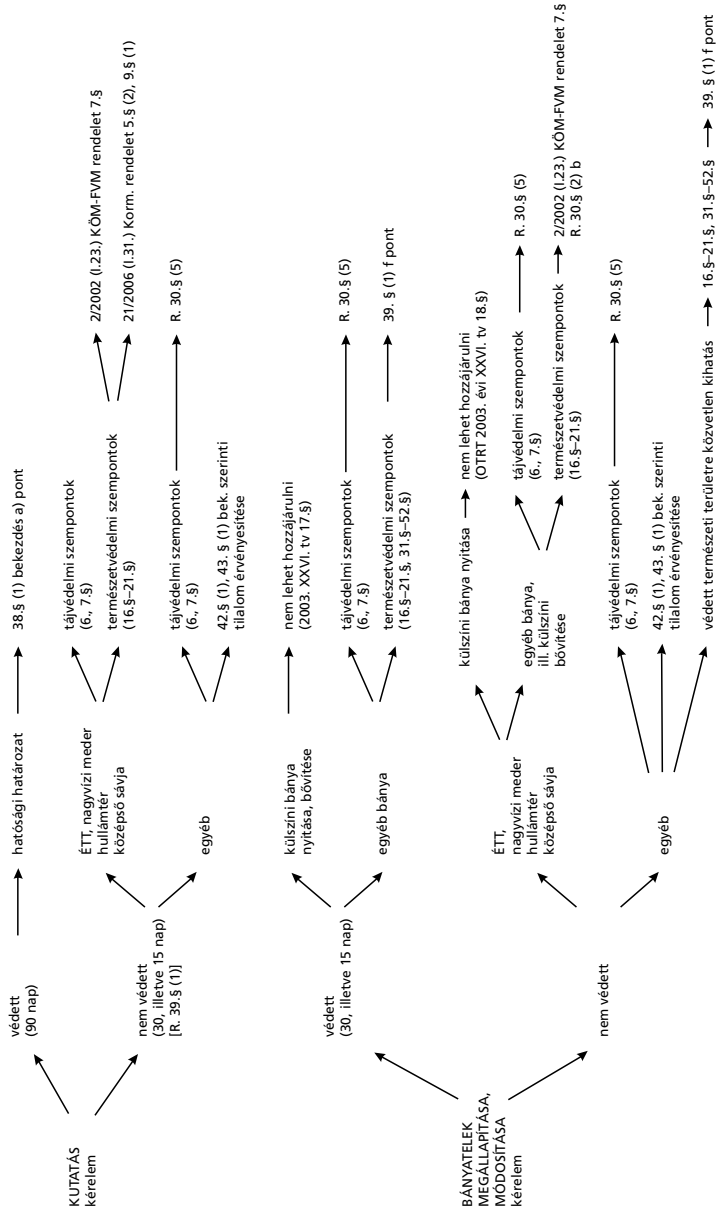
¹ Regionális hulladéklerakó esetén nem lehet hozzájárulni OTRT 2003. évi XXVI tv. 22. § (2)

3 Belterületbe vonás, beépítésre szánt területek kijelölése

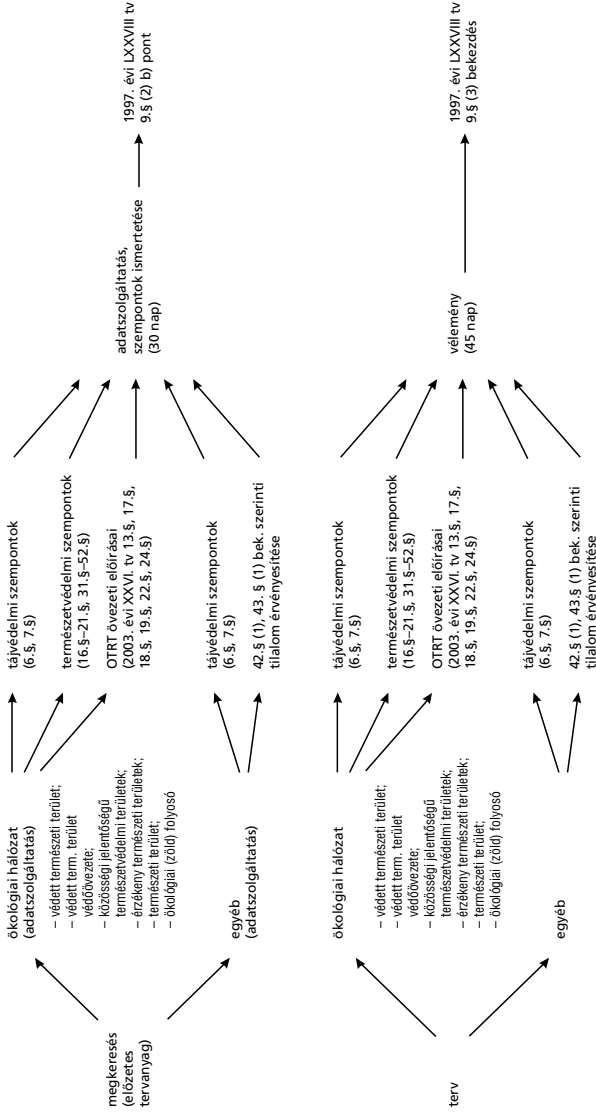
4

Bányászat

5

Rendezési terv, helyi építési szabályzat

Az elfogadott helyi építési szabályzatot, valamint településrendezési terveket vagy azok vonatkozó részét, illetőleg kivonatát a polgármesternek meg kell küldenie az azok véleményezésében résztvetteknek (1997. évi LXXVIII. tv 9.§ (8) bek). Amennyiben erre nem kerül sor, a polgármestertől be kell kérni.

Környezetvédelmi
és Vízügyi
Minisztérium

A Tájvédelmi kézikönyv újbóli kiadása az elmúlt években bekövetkezett szervezeti és jogszabályi változások miatt vált időszerűvé. A második kiadás figyelembe veszi az első kiadás szerkesztésétől eltelt időszak alatt lefolytatott hatósági, szakhatósági eljárások tapasztalatait is, elősegítve a kézikönyvet forgatóknak a könnyebb eligazodást a tájvédelem területén felmerült kérdésekben, a problémák megoldásában.

